

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Daňový a odvodový systém pracovně-právních vztahů v České republice
Tax and Levy System of Labor-Law Relation in the Czech Republic

Student: Bc. Lucie Ondráková
Vedoucí diplomové práce: Ing. Jiřina Krajčová

Ostrava 2014

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví

Zadání diplomové práce

Student:

Bc. Lucie Ondráková

Studijní program:

N6208 Ekonomika a management

Studijní obor:

6202T049 Účetnictví a daně

Specializace:

00 Účetnictví a daně

Téma: Daňový a odvodový systém pracovně-právních vztahů v České republice
Tax and Levy System of Labor-law Relations in the Czech Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Charakteristika sociálního pojištění
 3. Charakteristika daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti
 4. Analýza systému odvodů z pracovně-právních vztahů
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

KOLEKTIV AUTORŮ. *Abeceda mzdové účetní 2013*. 23. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 576 s. ISBN 978-80-7263-800-0.
PELECH, Petr. *Zdanění mezd, platů a příjmů ze závislé činnosti v roce 2013*. 21. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 424 s. ISBN 978-80-7263-798-0.
ŠIROKÝ, Jan. *Daně v Evropské unii*. 5. vyd. Praha: Linde, 2012. 400 s. ISBN 978-80-7201-881-9.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Jiřina Krajčová**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 25.04.2014

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci na téma „Daňový a odvodový systém pracovně-právních vztahů v České republice“ vypracovala samostatně.

V Ostravě 23. 4. 2014

Handwritten signature of Lucie Ondráková in blue ink.

.....
Bc. Lucie Ondráková

Obsah

1	ÚVOD	5
2	CHARAKTERISTIKA SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ	7
2.1	SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	9
2.1.1	Zaměstnanci účastní nemocenského pojištění	10
2.1.2	Vyměřovací základ	13
2.1.3	Sazby pojistného	13
2.1.3.1	Důchodové spoření zaměstnanců	14
2.1.4	Odvod pojistného	15
2.1.5	Maximální vyměřovací základy	15
2.1.5.1	Vyměřovací základ a pojistné osoby dobrovolně účastné na důchodovém pojištění	17
2.2	VEŘEJNÉ ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ	17
2.2.1	Účast na zdravotním pojištění	18
2.2.1.1	Volba zdravotní pojišťovny	18
2.2.2	Plátcí pojistného	19
2.2.3	Pojistné	20
2.2.4	Vyměřovací základ zaměstnance	21
2.2.4.1	Minimální vyměřovací základ	21
2.2.4.2	Maximální vyměřovací základ	22
2.3	ZMĚNY LEGISLATIVY UPRAVUJÍCÍ SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ A ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ	23
2.3.1	Změny zákona o nemocenském a důchodovém pojištění v roce 2014	23
2.3.2	Změny zdravotního pojištění v roce 2014	24
2.3.3	Plánované změny odvodů na rok 2015	24
2.3.4	Srovnání výše odvodů z mezd v České republice se světem	26
3	CHARAKTERISTIKA DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB ZE ZÁVISLÉ ČINNOSTI	28
3.1	PRACOVNĚ-PRÁVNÍ VZTAH	28
3.2	VLIV DANÍ	28
3.3	ÚROVEŇ DAŇOVÉHO ZATÍŽENÍ	29
3.4	ZDANĚNÍ PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB	32
3.4.1	Příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků	33
3.4.2	Daň z příjmů vybíraná srážkou	34
3.4.3	Efektivní sazba daně	35
3.5	VÝPOČET DAŇOVÉ POVINNOSTI	35
3.5.1	Superhrubá mzda	36
3.6	VÝVOJ DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB	36
3.6.1	Vývoj sazby daně	37

3.6.2	Solidární zvýšení daně	37
3.7	PLÁNOVANÉ ZMĚNY LEGISLATIVY NA ROK 2015	38
4	ANALÝZA SYSTÉMU ODVODŮ Z PRACOVNĚ-PRÁVNÍCH VZTAHŮ.....	39
4.1	ZDANĚNÍ MZDY V ROCE 2007.....	39
4.2	ZDANĚNÍ MZDY V ROCE 2008.....	42
4.3	ZDANĚNÍ MZDY V ROCE 2013.....	46
4.4	ZDANĚNÍ MZDY V ROCE 2015.....	50
4.5	CELOROČNÍ PŘÍJMY	53
4.6	VLASTNÍ NÁVRH PROGRESIVNÍ SAZBY DANĚ	56
5	ZÁVĚR	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65
	SEZNAM ZKRATEK	67
	PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE	
	SEZNAM PŘÍLOH	
	JEDNOTLIVÉ PŘÍLOHY	

1 Úvod

V České republice bylo za druhé pololetí roku 2013 zaměstnáno přes čtyři miliony obyvatel. To znamená, že skoro polovina Čechů je zaměstnána v pracovně právním vztahu, ze kterého se odvádí sociální pojištění a daně. Pojistné na sociální zabezpečení je z hlediska objemů zdrojů významným příjmem veřejných rozpočtů. V České republice tvoří podíl na státním rozpočtu asi 30% všech příjmů. Z určitého ekonomického hlediska je proto sociální zabezpečení považováno za určitý typ přímé daně důchodového typu a v metodice OECD je zahrnována do výpočtu celkové daňové kvóty.

Různé ekonomické teorie při vyhodnocování zaměstnanosti (příp. nezaměstnanosti) obyvatelstva vychází i z názoru, že právě výše nákladů na zaměstnance může odrazovat zaměstnavatele od zaměstnání další pracovní síly, protože by náklady na nového pracovníka převýšily zisk, který by mu nová pracovní síla přinesla. Proto se výše sociálního pojištění a daní z příjmů fyzických osob stala pro politiky významným politickým lákadlem v předvolební kampani. Způsoby nastavení daní, sociálních dávek a výpočtu mzdy mohou být při správné aplikaci využity jako nástroje snížení nezaměstnanosti. V době hospodářské krize se snaží podniky ušetřit přebytečné náklady a těmi se mohou stát i zaměstnanci. Proto se přistupuje i k řešení, že si zaměstnanec založí vlastní IČO a zaměstnavatel si ho najme za určitou odměnu, ze které už nemusí odvádět poplatky na sociální a zdravotní pojištění.

Sazby sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění se v průběhu let stále měnily, stejně jako způsob výpočtu daně z příjmů z pracovně-právních vztahů. Nejvýznamnější změny v oblasti sociálního zabezpečení nastaly právě v roce 2008, kdy se poprvé objevily „stropy pojištění“.

Cílem práce je analyzovat vývoj zdanění příjmů ze závislé činnosti a výše odvodů sociálního a zdravotního pojištění od roku 2007 se zaměřením na roky, ve kterých nastaly významné změny, až do roku 2015, a navrhnout optimální způsob zdanění příjmů z pracovně-právních vztahů na základě výsledků analýzy.

V teoretické části práce, konkrétně v první kapitole, je charakterizováno sociálního zabezpečení, zdravotního pojištění a to z hlediska jejich právního rámce a vývoje. Jsou zde charakterizovány jednotlivé metody výpočtů a významné změny, které se mezi lety 2008 až 2015 udály. V kapitole bude taktéž zařazeno srovnání výše odvodů sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění s vybranými státy světa.

V druhé kapitole teoretické části je rozebrán výpočet daně z příjmů fyzických osob, konkrétně z pracovně-právních vztahů, které se řídí zákonem o daních z příjmů §6 odst. 1 písm. a). Je zde definován pracovně-právní vztah, vliv daní na trhu práce. V kapitole je i nastíněn teoretický výpočet daňové povinnosti v roce 2013, vývoj daňové sazby od roku 2007. Zároveň je zde kapitola zabývající se plánovanými změnami na rok 2015.

V praktické části práce jsou provedeny výpočty čistých mezd a odvodového zatížení zaměstnance v roce 2007, 2008, 2013 a 2015. Tyto výpočty jsou analyzovány a na jejich základě byl sestaven vlastní návrh zdanění příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, který je založen na principu progresivní sazby daně. Zároveň je tento návrh srovnán s výpočtem čistého příjmu v letošním roce pro lepší možnost komparace.

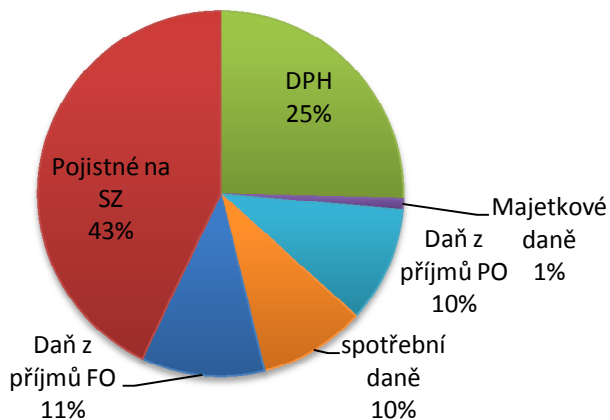
Při vypracování diplomové práce byla využita metoda deskripce, komparace a analýzy.

2 Charakteristika sociálního pojištění

Mezi nejvýznamnější příjmový, ale i výdajový kanál veřejných rozpočtů patří systém sociálního pojištění. Jeho prostřednictvím stát realizuje svojí politiku v oblasti zdravotnictví a zabezpečení občanů ve stáří a nemoci.

Sociální pojištění v sobě zahrnuje platbu na veřejné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení. Za rok 2012 bylo celkem vybráno na sociálním pojištění: 371,52 mld. Kč = sociální zabezpečení a 151,4 mld. Kč na veřejném zdravotním pojištění, celkem tedy 522,57 mld. Kč. V září 2013 činil příjem státního rozpočtu složený z plateb na sociálním pojištění 372,18 (SZ) a 154,7 (VZP), celkem 526,88 mld. Kč. Na dani z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti bylo vybráno celkem 84,48 mld. Kč. Z toho jednoznačně vyplývá, že příjmy ze sociálního pojištění jsou opravdu výraznějším příjmem veřejných rozpočtů než samotné daňové zatížení fyzických osob zaměstnaných v pracovně-právním vztahu, jak znázorňuje i následující Graf č. 2.1.¹

Graf č. 2.1 - Přehled daňových příjmů veřejného rozpočtu 2013

Zdroj: www.mfcr.cz (vlastní zpracování)

Pojistné se řadí mezi tzv. neúvěrové příjmy veřejných rozpočtů. Zároveň s daní z příjmů snižuje disponibilní důchody občanů a někteří makroekonomové považují vysoké odvody na pojistném za jeden z důvodů vysoké ceny práce a významný faktor růstu nezaměstnanosti.

Projevem snahy snížit riziko vyplývající z určité činnosti nebo z určité situace je právě pojištění. Za jistý finanční obnos se pojištěnému v případě velké škody dostane odpovídající

¹ Viz graf č. 1 – Přehled daňových příjmů veřejného rozpočtu 2012

náhrady. V případě, že ke škodě nedojde, obnos zůstane pojišťovně. Současné sociální pojištění se historicky vyvinulo jednak z tzv. vzájemnostního pojištění, jednak z komerčního pojištění. Vzájemnostní pojištění bylo založeno na přebírání rizika v rámci korporací nebo dočasných společenství. S komerčním pojištěním se nejdříve setkáváme v podobě tzv. námořní půjčky, kde se jednalo o kombinaci úvěru a pojištění.

Komerční pojištění bylo primárně založeno na principu ekvivalence, tzn. že příspěvky na pojistné měly co nejvěrněji odpovídat potřebě finančních prostředků na pokrytí pojistných událostí. Čím vyšší bylo pojistné, tím účinnější byla ochrana před škodou.

Koncem 19. století se ale od tohoto pojištění oddělilo tzv. sociální pojištění, u kterého se začal více projevovat princip sociální solidarity, tedy solidarity mezi chudými, těmi v nouzi, v nemoci a ve stáří na straně jedné a těmi bohatými, mladými, zdravými, kteří mohou přispívat do systému, na straně druhé.²

Na rozdíl od soukromého pojištění, konstruovaného na tržním individualistickém principu, je výběr pojistného na sociální zabezpečení prováděn především z důvodů realizace principu solidarity, kdy zaměstnanci, zaměstnavatelé, osoby samostatné výdělečně činné, případně osoby dobrovolně účastné důchodového nebo nemocenského pojištění peněžně přispívají do systému sociálního zabezpečení v zákonem stanovené výši za účelem užití těchto zdrojů v rámci tzv. druhotného rozdělování (přerozdělování) – množství různých transferů obyvatelstvu.³

Sociální pojištění prostřednictvím svých jednotlivých subsystémů zabezpečuje občany v určitých životních situacích. Postupně vykrystalizovaly životní situace, které byly obecně uznávány jako ty, které bylo potřeba řešit s využitím principu solidarity. Jde o následující události:

- dlouhodobá neschopnost opatřit si živobytí prostřednictvím vlastní ekonomické činnosti (zejména invalidita a později i stáří) → **důchodové pojištění**,
- krátkodobá pracovní neschopnost pro nemoc nebo úraz → **nemocenské pojištění**,
- potřeba krytí výdajů na zdravotní péči → **zdravotní pojištění**,
- i ti, kteří jsou schopni ekonomické aktivity, mohou být dočasně neschopni se uživit, z této skupiny důvodů byla postupně společensky uznána nezaměstnanost → pojištění v nezaměstnanosti anebo širě pojatá **státní politika zaměstnanosti**.

² VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění: úvod do problematiky*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. Vzdělávání a certifikace účetních. ISBN 978-807-3573-812.

³ VYBÍHAL, Václav. *Mzdové účetnictví 2013: praktický průvodce : [zásadní změny v předpisech k ...]*. Praha: Grada, 1998-, sv. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-4627-2

Nejdůležitějším a na potřebu finančních prostředků nejnáročnějším subsystémem je důchodové zabezpečení.⁴

Dávky jsou příjemcům poskytovány prostřednictvím správy sociálního zabezpečení a dalších veřejných institucí (např. Okresní správy sociálního zabezpečení či České správy sociálního zabezpečení, nebo úřadu práce).

2.1 Sociální zabezpečení

Sociální zabezpečení je upraveno v zákoně č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. V §1 tohoto zákona je stanoveno, *že zahrnuje pojistné na důchodové pojištění a pojistné na nemocenské pojištění, a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (dále jen „pojistné“).*

Pojistné je příjmem státního rozpočtu, stejně jako penále, přírážka k pojistnému na sociální zabezpečení a pokuty ukládané tímto zákonem. Pojistné na důchodové pojištění se vede na samostatném účtu státního rozpočtu. Bude-li na pojistném na důchodové pojištění vybráno více, než činí výdaje na důchody včetně režijních nákladů, může být přebytek použit jen na důchodové pojištění. V roce 2012 byly výdaje na důchody vyšší o více než 49 mld. Kč, než činily příjmy z pojistného na důchodové pojištění.

Povinnost platit pojistné mají:

- a) Zaměstnanci
- b) Zaměstnavatelé
- c) Osoby samostatně výdělečně činné (dále jen „OSVČ“)
- d) Osoby dobrovolně důchodově pojištěné⁵

Za zaměstnance se považují osoby, které vykonávají činnost v některém bodu z §3 odst. 1 písm. b) zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (dále jen „ZPSZ“), uvedeném pracovním nebo služebním vztahu jako je např.:

- a) pracovní poměr,
- b) zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti nebo dohody o provedení práce,

⁴ VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění: úvod do problematiky*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. Vzdělávání a certifikace účetních. ISBN 978-807-3573-812.

⁵ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: s komentářem a příklady : k 1.1. 2013*. 5. aktualiz. vyd. Olomouc: Anag, 2013, 157 s. ISBN 978-80-7263-757-7

- c) členové družstva, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro družstvo práci, za kterou jsou jiní odměňováni,
- d) společníci společnosti s ručením omezeným, jednatele společnosti s ručením omezeným a komanditisté komanditní společnosti, jestliže nejsou v pracovněprávním vztahu k této společnosti, ale vykonávají pro ni práci, za kterou jsou touto společností odměňováni,
- e) soudci, poslanci Poslanecké sněmovny a senátoři Senátu Parlamentu, členové zastupitelstev územních samosprávných celků, členové vlády, prezident a další viz §3 písm. 1 b) ZPSZ.

Od 1. ledna 2009 se zaměstnanci rozdělují:

- Na zaměstnance, za které musí být placeno pojistné na nemocenské a důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (zaměstnanci uvedení v §3 odst. 1 písm. b) bodech 1 až 13 ZPSZ), a
- Na zaměstnance, za které se platilo pojistné pouze na důchodové pojištění

Od 1. ledna 2012 se stali nově poplatníky pojistného na nemocenské a důchodové pojištění zaměstnanci:

- Činní na základě dohody o provedení práce
- Členové kolektivních orgánů právnické osoby (členové představenstva a. s., členové výboru společenství vlastníků jednotek)
- Prokuristé, likvidátoři, ředitelé obecně prospěšné společnosti
- Společníci a jednatele s. r. o., komanditisté komanditní společnosti a členové družstva činní v orgánech družstva. Tito jsou nově účastni pouze nemocenského pojištění, protože před 1. lednem 2012 byli jako zaměstnanci účastni jen důchodového pojištění, pokud splnili podmínky pro tuto účast.

2.1.1 Zaměstnanci účastní nemocenského pojištění

Zaměstnanci účastní nemocenského pojištění jsou od 1. ledna 2009 poplatníky pojistného pouze na důchodovém pojištění, neplatí pojistné na nemocenském pojištění a neplatí příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. To za ně odvádí zaměstnavatel.

Účast na nemocenském pojištění zůstává pro OSVČ dobrovolné, na rozdíl od zaměstnanců.⁶

Povinná účast na nemocenském pojištění vzniká u zaměstnance (s výjimkou zaměstnance činného na základě dohody o provedení práce), pokud splňuje podmínky stanovené zákonem o nemocenském pojištění. Jedná se o tři základní podmínky, a to o:

- výkon práce na území České republiky (dále jen „ČR“) v zaměstnání vykonávaném v pracovně-právním či pracovním vztahu, který může účast na nemocenském pojištění založit,
- rozsah zaměstnání, který je určen minimálním počtem dnů (zaměstnání trvalo nebo mělo trvat aspoň 15 kalendářních dnů),
- minimální výši sjednaného příjmu (jedná se o tzv. rozhodný příjem, jehož hranice byla od 1. 1. 2009 stanovena na 2 000 Kč, která se od 1. 1. 2012 zvýšila na částku 2 500 Kč).⁷

Příklad: *Zaměstnanec uzavřel dohodu o pracovní činnosti na dobu od 1. dubna do 3. září 2013. Do zaměstnání nastoupil 3. dubna 2013. Pracovní dobu má rozvrženou na úterý, čtvrtek a neděli, a to na 6 hodin denně. Odměna za hodinu byla sjednána ve výši 100 Kč.*

Dohoda o pracovní činnosti byla sjednána na dobu delší než 14 kalendářních dnů. Odměna byla sjednána ve výši alespoň 2 500 Kč měsíčně. Zaměstnanec je proto účasten nemocenského pojištění od 3. dubna do 30. září, a to i v případě, že v některém z těchto měsíců nedosáhne odměna ani 2 500 Kč. Z této odměny musí být zaplacen pojištění na sociální zabezpečení.

Zaměstnání nemělo trvat a ani netrvalo alespoň 15 kalendářních dnů. Toto zaměstnání je označeno jako zaměstnání *krátkodobé*.⁸ Zaměstnanec je z krátkodobého zaměstnání účasten nemocenského pojištění, pokud:

- sjednaný započitatelný příjem činí alespoň 2 500 Kč nebo této částky dosáhl,
- a do tohoto zaměstnání nastoupil zaměstnanec u téhož zaměstnavatele do 6 měsíců od skončení předchozího zaměstnání, které buď založilo účast na nemocenském pojištění, nebo ji nezaložilo jen proto, že zaměstnání bylo krátkodobé, ale dosáhl v něm příjmu alespoň 2 500 Kč, nebo

⁶ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: s komentářem a příklady : k 1.1. 2013*. 5. aktualiz. vyd. Olomouc: Anag, 2013, 157 s. ISBN 978-80-7263-757-7

⁷ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Nemocenské pojištění* [online]. 2014. vyd. 2014 [cit. 15.2.2014]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7>

⁸ Toto ovšem platilo do konce roku 2013. V roce 2014 již neplatí, viz kap. 2.3.1.

- trvalo více krátkodobých zaměstnání v kalendářním měsíci a úhrn započitatelných příjmů ze všech těchto zaměstnání činí alespoň 2 500 Kč.

Příklad: Zaměstnanec uzavřel od 1. května do 14. května 2013 dohodu o pracovní činnosti, do zaměstnání nastoupil 2. května, odměna byla sjednána jen za odpracovanou hodinu ve výši 100 Kč, činila celkem 1 600 Kč. Dosud u zaměstnavatele před uzavřením této dohody nepracoval.

Z částky 1 600 Kč se neplatí pojistné na sociální zabezpečení a zaměstnanec není účasten ani nemocenského pojištění. Pojistné by se z této částky neplatilo ani v případě, že by toto zaměstnání bylo uzavřeno např. již po 2 měsících od skončení předchozího zaměstnání, které založilo účast na nemocenském pojištění, protože nebyl sjednán příjem ve výši alespoň 2 500 Kč a ani nebylo příjmu v takové výši dosaženo.

Zaměstnanec opět uzavřel s tímž zaměstnavatelem dohodu o pracovní činnosti od 1. června do 11. června 2013, do zaměstnání nastoupil 1. června a odměna činila 4 000 Kč.

Zaměstnanec není účasten nemocenského pojištění z částky 4 000 Kč

Sjednaná částka započitatelného příjmu nečiní 2 500 Kč. Toto zaměstnání je označeno jako *zaměstnání malého rozsahu*. Zaměstnání muselo být sjednáno na dobu delší než 14 kalendářních dnů, jinak by to bylo krátkodobé zaměstnání. Zaměstnanec je v tomto případě účasten nemocenského pojištění ze zaměstnání malého rozsahu jen v těch kalendářních měsících, do nichž mu byl zúčtován započitatelný příjem ve výši alespoň 2 500 Kč.

Zaměstnání vykonávané na základě dohody o provedení práce se nedělí na zaměstnání krátkodobá nebo malého rozsahu. **Dohoda o provedení práce** zakládá účast na nemocenském pojištění v kalendářním měsíci, v němž trvala, jestliže:

- do něho byl zúčtován příjem vyšší než 10 000 Kč nebo,
- v něm trvalo více dohod o provedení práce a úhrn příjmů z těchto dohod zúčtovaných do takového kalendářního měsíce činí více než 10 000 Kč.

Zaměstnanec, který vykonává **souběžně více zaměstnání** zakládajících účast na nemocenském pojištění, je poplatníkem pojistného z každého takového zaměstnání zvlášť bez ohledu na to, zda zaměstnání jsou vykonávána u téhož zaměstnavatele, či různých zaměstnavatelů. Účast na nemocenském pojištění se také posuzuje v každém zaměstnání samostatně. Pouze pro vznik účasti na nemocenském pojištění se sčítají započitatelné příjmy

zúčtované do kalendářního měsíce, v němž trvalo více krátkodobých zaměstnání nebo v němž trvalo více dohod o provedení práce. Je-li z těchto zaměstnání zaměstnanec účasten nemocenského pojištění, postupuje se poté při odvodu pojistného a posuzování nároku na dávky nemocenského pojištění u každého zaměstnání zvlášť.

2.1.2 Vyměřovací základ

Dle §5 ZPSZ je vyměřovacím základem zaměstnance pro pojistné na důchodové pojištění úhrn příjmů, které jsou nebo by byly (pokud by podléhaly zdanění v České republice) předmětem daně z příjmů fyzických osob podle zákona o daních z příjmů, ale nejsou od této daně osvobozeny a které zaměstnavatel zúčtoval zaměstnanci v souvislosti se zaměstnáním, které zakládá účast na nemocenském pojištění. Zúčtovaným příjmem je peněžní nebo nepeněžní plnění, forma poskytnuté výhody, případně plnění ve prospěch zaměstnance, nebo spočívá v jiné formě plnění prováděné zaměstnavatelem za zaměstnance.

Do příjmů zaměstnance se dle §5 odst. 2 nezapočítávají tyto druhy příjmů:

- náhrada škody dle zákoníku práce,
- odstupné a další odstupné, odchodné, odbytné poskytované na základě zvláštních právních předpisů a odměna při skončení funkčního období,
- stejně tak věnostní přídavek horníků, odměny vyplácené podle zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích,
- jednorázová sociální výpomoc poskytnutá zaměstnanci k překlenutí jeho mimořádně obtížných poměrů vzniklých v důsledku živelní pohromy, požáru, ekologické nebo průmyslové havárie atd.,
- plnění poskytnuté poživateli starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu III. stupně.

Vyměřovací základ pro zaměstnavatele představuje úhrn všech vyměřovacích základů jeho zaměstnanců, kteří jsou účastni nemocenského nebo důchodového pojištění. Vyměřovacím základem je úhrn započitatelných příjmů zúčtovaných do rozhodného období, což je u zaměstnanců kalendářní měsíc. Vyměřovací základy se zaokrouhlují na celé koruny směrem nahoru. Pouze základ pro vznik účasti na nemocenském pojištění, který se odvozuje od průměrné mzdy, se zaokrouhluje na celou pětisetkorunu směrem dolů.

2.1.3 Sazby pojistného

Sazby pojistného z vyměřovacího základu jsou různé, pokud se jedná o zaměstnavatele nebo zaměstnance. U *zaměstnavatele* jsou sazby pro sociální zabezpečení následující:

- **25 %**, z toho: 2,3 % na nemocenské pojištění, 21,5 % na důchodové pojištění, 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti, nebo
- **26 %**, z toho: 3,3 % na nemocenské pojištění, 21,5 % na důchodové pojištění, 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti, pokud si při splnění stanovených podmínek tuto sazbu zaměstnavatel sám stanoví a tuto skutečnost včas příslušné OSSZ písemně oznámí.

Pro malé zaměstnavatele platí systém placení pojistného ve výši 26 % namísto 25 %, který je dobrovolný. Zaměstnavatel, který se do systému přihlásí, platí na nemocenské pojištění pojistné ve výši 3,3 % (místo původních 2,3 %) z vyměřovacího základu, ale od pojistného si může nadále odečíst polovinu z vyplacené náhrady mzdy za prvních 21 kalendářních dnů trvání pracovní neschopnosti zaměstnance. Sazbu 26 % je pak nucen zaměstnavatel platit celý rok.

Za malého zaměstnavatele je považován ten zaměstnavatel, který zaměstnává méně než 26 zaměstnanců účastných nemocenského pojištění. Tento počet se zjistí jako průměr počtu zaměstnanců účastných nemocenského pojištění dne 1. 10., 1. 11., a 1. 12. kalendářního roku, který předchází kalendářnímu roku, v němž má platit pro zaměstnavatele sazba 26 % pro výpočet pojistného.

Zaměstnanci platí pouze pojistné na důchodové pojištění, pojistné na nemocenské pojištění. Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti zaměstnanci neplatí. Sazby důchodového pojistného pro zaměstnance jsou následující:

- 6,5 %, jde-li o zaměstnance, který není účastný důchodového spoření, nebo
- 3,5 %, jde-li o zaměstnance, který je účastný důchodového spoření.

Pojistné vypočtené procentními sazbami se zaokrouhluje na celé Kč směrem nahoru.

2.1.3.1 Důchodové spoření zaměstnanců

Od ledna 2013 mají zaměstnanci možnost vstoupit do tzv. II. důchodového pilíře, kterým se stalo důchodové spoření. Účast na důchodovém spoření je sice dobrovolná, ale po zapojení do systému již nelze vystoupit. Do II. důchodového pilíře je umožněn vstup i OSVČ. K ukončení účasti dojde pouze pobírání starobního důchodu nebo smrtí.⁹

V případě zaměstnanců činí pojistné 5 % vyměřovacího základu (hrubé mzdy), z čehož 3 % se převedou z výše uvedeného pojistného za zaměstnance na důchodové pojištění v rámci I. pilíře, do kterého zaměstnanec přispěje už jen 3,5 % hrubé mzdy (místo původních 6,5 %). Zbývajících 2 % navíc připlatí zaměstnanec ze svého, tj. prakticky na úrok čisté mzdy.

⁹ III. pilíř představuje doplňkové penzijní spoření, které je rovněž dobrovolné.

Zaměstnavatel ani stát na toto pojistné nijak nepřispívá. Celkem tedy zaměstnanec, který vstoupil do II. důchodového pilíře, odvádí ze své mzdy 8,5 %, místo původních 6,5 % (pouze I. pilíř) sociálního zabezpečení.¹⁰

2.1.4 Odvod pojistného

Pojistné na sociální zabezpečení platí zaměstnanec ze svého vyměřovacího základu a zaměstnavatel zase ze svého vyměřovacího základu. Pojistné je povinen odvádět pouze zaměstnavatel a ten odpovídá za správnou výši odvedeného pojistného sraženého zaměstnanci z jeho příjmu.

I když zaměstnavatel neodvede pojistné, nemá tato skutečnost žádný vliv na nároky zaměstnance vyplývající z nemocenského a důchodového pojištění. Na evidenčním listu důchodového pojištění se neuvádí, zda zaměstnavatel dluží pojistné. Z této zásady platí výjimka pro členy představenstva, společníky a jednatele s. r. o. atd., neboť jim se hodnotí doba zaměstnání jako doba pojistná jen v případě, že společnost za tuto dobu nedluží pojistné.

Zaměstnavatel odvádí pojistné za jednotlivé kalendářní měsíce. Pojistné je splatné od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce a to na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení. Od tohoto pojistného, které má být odvedeno, si může malý zaměstnavatel, jež platí pojistné ve výši 26 % odečíst polovinu nákladů mzdy vyplacené zaměstnancům za období prvních 21 kalendářních dnů trvání pracovní neschopnosti. Pokud by úhrn poloviny zúčtované náhrady mzdy byl vyšší než úhrn odváděného pojistného, považuje se „Přehled o výši pojistného“ zároveň za žádost o vrácení přeplatku.

2.1.5 Maximální vyměřovací základy

Maximálním vyměřovacím základem (dále jen „MVZ“) zaměstnance je podle §15a odst. 1 částka ve výši čtyřicetiosminásobku průměrné mzdy a rozhodným obdobím, za který se MVZ zjišťuje, je kalendářní rok.

Maximální vyměřovací základ zaměstnance platí poprvé od roku 2008. V tomto roce a roce 2009 byla maximálním ročním vyměřovacím základem zaměstnance a OSVČ částka ve výši 48násobku a v letech 2010 a 2011 částka ve výši 72násobku. Od roku 2012 opět ve výši 48násobku průměrné mzdy stanovené k 1. lednu příslušného kalendářního roku. Průměrná

¹⁰ *Práce-Mzdy-Odvody: bez chyb, pokut a penále.* Český Těšín: Poradce s. r. o., 2013, 2-3. ISSN 1801-9935.

mzda se stanoví podle §23b ZPSZ.¹¹ Jednotlivé výše průměrných mezd od roku 2008 a výši vyměřovacích základů uvádí následující tabulka č. 2.1.

Tab. č. 2.1: Přehled maximálních vyměřovacích základů u sociálního pojištění

Rok	Násobek	Průměrná mzda	Maximální vyměřovací základ
2008	48	21 560	1 034 880
2009	48	23 555	1 130 640
2010	72	23 709	1 707 048
2011	72	24 740	1 781 280
2012	48	25 137	1 206 576
2013	48	25 884	1 242 432
2014	48	25 942	1 245 216

Zdroj: Vlastní zpracování

Jakmile zaměstnanec od začátku kalendářního roku dosáhne maximálního vyměřovacího základu z úhrnu svých vyměřovacích základů, přestane zaměstnavatel odvádět pojistné z příjmů zaměstnance. Zaměstnavatel zjišťuje úhrn vyměřovacích základů pouze z vyměřovacích základů, z nichž byl sám povinen odvádět pojistné. K vyměřovacím základům, kterých dosáhl u dalších zaměstnavatelů, se nepřihlíží.

U zaměstnance, který vykonává dvě nebo více zaměstnání u téhož zaměstnavatele, se zjišťuje maximální vyměřovací základ z úhrnu vyměřovacích základů ze všech zaměstnání. Zaměstnavatel by neměl odvést z příjmů zaměstnance pojistné vyšší než je maximální vyměřovací základ. Pokud by se tak stalo, jedná se o přeplatek, který musí být zaměstnanci vrácen na základě jeho žádosti u Okresní správy sociálního zabezpečení (dále jen „OSSZ“). Pokud má zaměstnanec více zaměstnání, tak se stanoví úhrn vyměřovacích základů ze všech těchto zaměstnání až po uplynutí kalendářního roku. Případný přeplatek na pojistném z částky úhrnu všech vyměřovacích základů za kalendářní rok, která přesáhne MVZ se vrátí zaměstnanci pouze na jeho žádost u OSSZ. Vrací se pouze pojistné sražené zaměstnanci, které je povinen platit. Pojistné placené zaměstnavatelem se zaměstnavateli nevrací.

Příklad: Měsíční mzda zaměstnance činí 150 000 Kč. Úhrn jeho vyměřovacích základů tvoří od ledna do srpna 1 200 000 Kč.

¹¹ Za průměrnou mzdu se považuje součin všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, pro který se průměrná mzda zjišťuje, a přepočítacího koeficientu pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu.

V září bude pojistné odvedeno pouze z částky 42 432 Kč (maximální vyměřovací základ pro rok 2013 činí: 1 242 432 Kč – 1 200 000 Kč). Za říjen, listopad a prosinec se pojistné na sociální zabezpečení neplatí. Od ledna 2014 se bude opět ze započitatelných příjmů tohoto zaměstnance platit pojistné do doby, než dosáhne MVZ.

Příklad: Zaměstnanec byl v roce 2013 zaměstnán u zaměstnavatele Alfa po dobu 7 měsíců a u zaměstnavatele Beta po dobu 5 měsíců. U obou zaměstnavatelů pobíral mzdu ve výši 130 000 Kč měsíčně. Úhrn vyměřovacích základů činil 1 560 000 Kč. Tato částka je o 317 568 Kč vyšší než je MVZ (1 242 432 Kč).

Zaměstnanci bylo u obou zaměstnavatelů sraženo z vyměřovacích základů 6,5 %. Zaměstnavatel Alfa sám za sebe zaplatil 25% z částek 910 000 Kč zaměstnavatel Beta zaplatil 650 000 Kč. Zaměstnanec si v roce 2014 požádá OSSZ o vrácení přeplatku z částky 317 568 Kč. Zaměstnanci se tak vrátí 6,5 % z této částky, což činí 20 642 Kč. Zaměstnavateli se žádné pojistné nevrací.¹²

2.1.5.1 Vyměřovací základ a pojistné osoby dobrovolně účastné na důchodovém pojištění

Vyměřovacím základem osoby dobrovolně účastné na důchodovém pojištění (dále jen „ODÚDP“) je částka, kterou si určí, nejméně však částka ve výši ¼ průměrné mzdy platné v kalendářním roce, ve kterém se pojistné na důchodové pojištění platí.

Sazba pojistného činí 28% (u ODÚDP, která není účastna důchodového spoření) z vyměřovacího základu. Minimální pojistné placené ODÚDP v roce 2013 za kalendářní měsíc činí 1812 Kč (25 844 Kč / 4 * 0,28).

Pokud bude ODÚDP k rozhodnému dni účastna důchodového spoření, bude sazba pojistného 30% z vyměřovacího základu.¹³

2.2 Veřejné zdravotní pojištění

Veřejné zdravotní pojištění je druh zákonného pojištění, na jehož základě je plně nebo částečně hrazena zdravotní péče poskytnutá pojištěnci s cílem zachovat nebo zlepšit jeho zdravotní stav. Rozsah poskytované zdravotní péče je dán zákonem č. 48/1197 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZVZP“). V ČR je zřízeno 7 zdravotních pojišťoven,

¹² ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: s komentářem a příklady : k 1.1. 2013*. 5. aktualiz. vyd. Olomouc: Anag, 2013, 157 s. ISBN 978-80-7263-757-7

¹³ KOLEKTIV AUTORŮ. *Abeceda mzdové účetní 2013*. 23. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, sv. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978- 80-7263-800-0.

kteře poskytují zdravotní pojištění. Patří mezi ně např. Všeobecná zdravotní pojišťovna (VZP), Česká průmyslová zdravotní pojišťovna (ČPZP), Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra (ZP MV) a další.

Zdravotní pojištění se nevztahuje na pojištění dávek v nemoci – tuto oblast řeší nemocenské pojištění a Česká správa sociálního zabezpečení, resp. OSSZ.¹⁴

2.2.1 Účast na zdravotním pojištění

Podle ZVZP jsou povinně pojištěny všechny osoby, které:

- mají na území ČR trvalý pobyt (bez ohledu na státní občanství),
- nemají na území ČR trvalý pobyt, pokud jsou zaměstnány u zaměstnavatele, který má na území ČR sídlo nebo trvalý pobyt.

Ze zdravotního pojištění jsou vyňaty:

- osoby, které nemají na území ČR trvalý pobyt a jsou činné v ČR pro zaměstnavatele, který:
 - o požívá diplomatických výhod a imunit,
 - o nemá sídlo na území ČR,
- osoby, které se zdržují dlouhodobě a nepřetržitě v cizině (nejméně 6 měsíců), jsou v cizině zdravotně pojištěny, učinily o této skutečnosti u zdravotní pojišťovny písemné prohlášení a neplatí pojistné.¹⁵

2.2.1.1 Volba zdravotní pojišťovny

Podle novelizovaného ustanovení §11 odst. 1 písm. a) ZVZP má pojištěnec právo na výběr zdravotní pojišťovny provádějící veřejné zdravotní pojištění, kdy může změnit zdravotní pojišťovnu jednou za 12 měsíců, a to vždy jen k 1. dni následujícího kalendářního roku.

Příhlášku je povinen podat vybrané zdravotní pojišťovně nejpozději 6 měsíců před požadovaným dnem změny. Příhláška tak musí být podána u nové zdravotní pojišťovny nejpozději do 30. 6. 2013, pokud by chtěl pojištěnec přejít od 1. 1. 2014 k jiné zdravotní pojišťovně.

Dnem narození se dítě stává pojištěncem té zdravotní pojišťovny, u které je v den porodu pojištěna matka. Změnu pojišťovny lze provést až po přidělení rodného čísla dítěti, a to nejdříve k 1. lednu následujícího kalendářního roku.

¹⁴ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ : s komentářem a příklady* 2013. 5. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, c2013, 175 s. Práce, mzdy, pojištění (ANAG). ISBN 978-80-7263-765-2

¹⁵ VYBÍHAL, Václav. *Mzdové účetnictví 2013: praktický průvodce : [zásadní změny v předpisech k ...]*. Praha: Grada, 1998-, sv. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-4627-2.

2.2.2 Plátcí pojistného

Okruh plátců zdravotního pojištění se vymezuje takto:

- hromadný plátcce – zaměstnavatel (odvádí pojistné za zaměstnance),
- stát – platí pojistné za definované skupiny osob,
- Individuální plátcce – pojištěnec (v níže uvedených případech).¹⁶

Pojištěnec je plátcem pojistného, pokud:

- je **zaměstnancem** vykonávajícím činnost, ze které mu plynou nebo by měly plynout příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků podle § 6 zákona o daních z příjmů, **s výjimkou:**
 - o osoby, která má pouze příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků, které nejsou předmětem daně nebo jsou od daně osvobozeny,
 - o žáka nebo studenta, který má pouze příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků za práci z praktického výcviku,
 - o osoby činné na základě dohody o provedení práce, která v kalendářním měsíci nedosáhla příjmu ve výši částky, jež je podmínkou pro účast takové osoby na nemocenském pojištění (částka vyšší než 10 000 Kč),
 - o osoby, která v pracovním poměru vykonává sjednané práce jen občas a nepravidelně podle potřeb zaměstnavatele a která v kalendářním měsíci nedosáhla příjmu ve výši částky 2 500 Kč, která je podmínkou pro účast takové osoby na nemocenském pojištění podle zvláštních právních předpisů,
 - o osoby činné na základě dohody o pracovní činnosti, která v kalendářním měsíci nedosáhla započitatelného příjmu 2 500 Kč a více,
- je osobou samostatně výdělečně činnou
- má na území ČR trvalý pobyt, a pokud po celý kalendářní měsíc není zaměstnancem ani OSVČ a ani za něj není plátcem pojistného stát. Tohoto samoplátce lze nazvat osobou bez zdanitelných příjmů.

Zaměstnavatelem se pro účely zdravotního pojištění rozumí právnická osoba (dále jen „PO“) nebo fyzická osoba (dále jen „FO“), která je plátcem daně z příjmů ze závislé činnosti a z funkčních požitků podle Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen ZDP), která zaměstnává zaměstnance a má sídlo nebo trvalý pobyt na území České republiky.

¹⁶ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ : s komentářem a příklady* 2013. 5. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, c2013, 175 s. Práce, mzdy, pojištění (ANAG). ISBN 978-80-7263-765-2.

Sídlem zaměstnavatele se rozumí u právnické osoby její sídlo, jakož i sídlo její organizační složky, která je zapsána v obchodním rejstříku, popřípadě v jiném zákonem určeném rejstříku. U fyzické osoby se rozumí sídlem zaměstnavatele místo jejího trvalého pobytu.

Stát je plátcem pojistného prostřednictvím státního rozpočtu za následující okruh pojištěnců:

- nezaopatřené děti, přičemž se nezaopatřenost posuzuje podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře,
- poživatelé důchodu z důchodového pojištění, kterým byl přiznán důchod,
- příjemce rodičovského příspěvku,
- ženy na mateřské dovolené a osoby na rodičovské dovolené a osoby pobírající peněžitou pomoc v mateřství podle předpisů o nemocenském pojištění,
- uchazeči o zaměstnání včetně těch, kteří přijali krátkodobé zaměstnání,
- osoby pobírající dávku pomoci v hmotné nouzi a osoby s nimi společně posuzované, stejně tak osoby, které jsou závislé na péči jiné osoby,
- osoby konající službu v ozbrojených silách, osoby ve výkonu zabezpečovací detence nebo vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, atd.¹⁷

2.2.3 Pojistné

Výše pojistného činí 13,5 % z vyměřovacího základu. Tato sazba se nezměnila po celou dobu samostatného zdravotního pojištění. Zaměstnavatel srazí zaměstnanci jednu třetinu této částky z platu (4,5 %), zbývající dvě třetiny (9 %) uhradí zaměstnavatel ze svých prostředků. O tuto zbývající část pak zaměstnavatel navyšuje daňový základ zaměstnance. Pojistné se zaokrouhluje na celé koruny nahoru. U zdravotního pojištění se nezaokrouhlují dílčí výpočty, ale až pojistné za každého pojištěnce. Neprovádí se tak zaokrouhlování vyměřovacího základu, a to ani u zaměstnavatele.

Rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje vyměřovací základ, je kalendářní měsíc, za který se pojistné platí, pokud není stanoveno jinak. Měsíční rozhodné období platí pro zaměstnavatele, zaměstnance a osoby bez zdanitelných příjmů. U osoby samostatně výdělečně činné je rozhodným obdobím kalendářní rok, za který pojistné platí.¹⁸

¹⁷ VYBÍHAL, Václav. *Mzdové účetnictví 2013: praktický průvodce : [zásadní změny v předpisech k ...]*. Praha: Grada, 1998-, sv. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-4627-2.

¹⁸ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ : s komentářem a příklady 2013*. 5. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, c2013, 175 s. Práce, mzdy, pojištění (ANAG). ISBN 978-80-7263-765-2.

2.2.4 Vyměřovací základ zaměstnance

Vyměřovacím základem zaměstnance je s účinností od 1. ledna 2008 úhrn příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků, které jsou předmětem daně z příjmů FO podle zákona o daních z příjmů (§ 6 ZDP) a nejsou od této daně osvobozeny a které mu zaměstnavatel zúčtoval v souvislosti se zaměstnáním.

Zúčtovaným příjmem se rozumí plnění, které bylo v peněžní nebo nepeněžní formě nebo formou výhody poskytnuto zaměstnavatelem zaměstnanci nebo předáno v jeho prospěch, popřípadě připsáno k jeho dobru.

Do vyměřovacího základu zaměstnance se nezahrnují tyto příjmy:

- náhrada škody podle zákoníku práce,
- odstupné a další odstupné, odchodné a odbytné poskytované na základě zvláštních předpisů,
- věrnostní příplatek horníků,
- odměny vyplácené podle zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích,
- jednorázová sociální výpomoc poskytnutá zaměstnanci k překlenutí mimořádně obtížných poměrů vzniklých v důsledku živelní pohromy, požáru atd.¹⁹

2.2.4.1 Minimální vyměřovací základ

Každý zaměstnanec musí odvést pojistné v zákonem stanovené minimální výši. Výjimkou jsou osoby, které minimální vyměřovací základ nemusí dodržet, jako jsou osoby:

- za které je plátcem pojistného stát,
- s těžkým tělesným, smyslovým nebo mentálním postižením,
- dosáhly věku potřebného pro nárok na starobní důchod,
- celodenně a řádně pečují alespoň o jedno dítě ve věku 7 let nebo nejméně o 2 děti ve věku do 15 let,
- které současně vedle zaměstnání vykonávají samostatnou výdělečnou činnost a odvádějí zálohy na pojistné, vypočtené alespoň z minimálního vyměřovacího základu stanoveného pro OSVČ.

Minimální vyměřovací základ neplatí pro výše uvedené osoby, pokud tyto skutečnosti trvají po celé rozhodné období. Vyměřovacím základem těchto zaměstnanců je jejich skutečný příjem.

¹⁹ VYBÍHAL, Václav. *Mzdové účetnictví 2013: praktický průvodce : [zásadní změny v předpisech k ...]*. Praha: Grada, 1998-, sv. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-4627-2.

Je-li skutečný vyměřovací základ zaměstnance nižší než minimální vyměřovací základ (jen v případě, že zaměstnanec nepatří mezi osoby, které nemají stanovený minimální vyměřovací základ), je zaměstnanec povinen doplatit zdravotní pojišťovně prostřednictvím svého zaměstnavatele pojistné ve výši 13,5 % z rozdílu těchto základů.

Minimálním vyměřovacím základem u zaměstnance je minimální mzda pracovníků v pracovním-poměru odměňovaných měsíční mzdou, která platí k prvnímu dni kalendářního měsíce, ve kterém se pojistné platí. Od roku 2007 do 31. 7. 2013 byla výše minimální mzdy stanovena ve výši 8 000 Kč. Od 1. 8. 2013 došlo k navýšení minimální mzdy a to na částku 8 500 Kč. Minimální měsíční pojistné se tak zvýšilo z částky 1 080 Kč (13,5 % z 8 000 Kč) na 1 148 Kč.²⁰

2.2.4.2 Maximální vyměřovací základ

Od 1. ledna 2008 byly zavedeny stropy pro odvod pojistného, které vycházely z výše průměrné mzdy. Jejich výše a vývoj je zachycen v následující tabulce č. 2.2.

Tab. č. 2.2 – Vývoj maximálního vyměřovacího základu u zdravotního pojištění

Rok	Násobek	Průměrná mzda	Maximální vyměřovací základ	Maximální roční odvod pojistného (13,5 %)
2008	48	21 560	1 034 880	139 709
2009	48	23 555	1 130 640	152 637
2010	72	23 709	1 707 048	230 452
2011	72	24 740	1 781 280	240 473
2012	48	25 137	1 206 576	244 332
2013 – 2015	-	-	-	-

Zdroj: Vlastní zpracování

Zákonem č. 500/2012 Sb., o změně daňových, pojistných a dalších zákonů v souvislosti se snižováním schodků veřejných rozpočtů byl s účinností od 1. 1. 2013 novelizován zákon o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění. Podle nového §3d se ustanovení týkající se maximálního vyměřovacího základu jak pro OSVČ, tak i pro zaměstnance nepoužijí pro rozhodná období let 2013 až 2015.

²⁰ VYBÍHAL, Václav. *Mzdové účetnictví 2013: praktický průvodce : [zásadní změny v předpisech k ...]*. Praha: Grada, 1998-, sv. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-4627-2.

Zaměstnavatel, u kterého úhrn vyměřovacích základů zaměstnance dosáhl maximálního věnovacího základu (do roku 2013), přestává odvádět za tohoto zaměstnance pojistné. V takovém případě se přestává zvyšovat základ pro stanovení „superhrubé mzdy“.

Pokud bylo maximálního vyměřovacího základu dosaženo z více zaměstnání, hovoříme o přeplatku, které ho lze dosáhnout pouze v případě, že zaměstnanci plynuly příjmy od více zaměstnavatelů a úhrnná výše vyměřovacích základů je vyšší než maximální vyměřovací základ. Přeplatek se vrací na základě písemné žádosti podané zaměstnancem a vrací se pouze ta část, která byla jemu stržena ze mzdy (4,5 %).

2.3 Změny legislativy upravující sociální zabezpečení a zdravotní pojištění

Dosavadní teoretická část práce podléhala zákonům z roku 2013. Kvůli věcné a časové správnosti je zařazena tato kapitola na závěr, aby zachytila změny v zákonech, které jsou platné pro rok 2014 a měly by vstoupit v platnost i pro rok 2015.

Novely zákonů na rok 2015 jsou již schváleny z roku 2011 v zákoně č. 458/2011 Sb., o změně zákonů souvisejících se zřízením jednoho inkasního místa a dalších změnách daňových a pojistných zákonů. Podle tohoto ustanovení by zákon měl vstoupit v platnost od 1. 1. 2015. Zda-li tomu tak skutečně bude není jisté, protože situace na politické scéně umí být velmi nestabilní a každá vláda prosazuje své zákony.

2.3.1 Změny zákona o nemocenském a důchodovém pojištění v roce 2014

Přijetí nového občanského zákoníku mělo dopad i na sociální pojištění, kde došlo k významným změnám proti roku 2013. Od ledna 2014 se rozšířil okruh pojištěnců, kteří jsou se zákona účastni nemocenského a důchodového pojištění. Nově se nejedná pouze o zaměstnance, ale také o další osoby s příjmy zdaňovanými jako *příjmy ze závislé činnosti, které současně nejsou od této daně osvobozeny*. Novela zákona o nemocenském a důchodovém pojištění změnila okruh nemocensky pojištěných osob (rozšíření o nové osoby) a změnila podmínky účasti na nemocenském (a tím i důchodovém) pojištění:

1. Okruh osob účastných nemocenského pojištění

- do okruhu zaměstnanců nyní spadají všechny osoby, které vykonávají svou činnost pro zaměstnavatele a příjmy z této činnosti jsou předmětem příjmů ze závislé činnosti a nejedná se o příjmy od daně osvobozeny (§5, písm. a), bod 22 zákona o nemocenském pojištění).

2. Podmínky účasti na nemocenském pojištění

- od 1. 1. 2014 se zrušil pojem krátkodobé zaměstnávání (zaměstnání, které netrvalo ani nemělo trvat déle než 14 kalendářních dnů). Zůstává pouze pojem „malý

rozsah“, kdy je sjednaná výše příjmů nižší než 2 500 Kč nebo není sjednána vůbec a vznik účasti na pojištění se posuzuje každý měsíc podle dosaženého příjmu,

- zaměstnanec je tedy nově účasten pojištění, jestliže sjednaná částka započitatelného příjmu z tohoto zaměstnání za kalendářní měsíc činí aslepoň částku rozhodnou pro účast na pojištění, což je částka 2 500 Kč. Zaměstnanec je též účasten pojištění, pokud vykonával v kalendářním měsíci u téhož zaměstnavatele více zaměstnání malého rozsahu a úhrn započitatelných příjmů z těchto zaměstnání dosáhl v kalendářním měsíci alespoň částky rozhodného příjmu. Zaměstnanci jsou účastni pojištění nejvýše po dobu trvání takových zaměstnání v tomto kalendářním měsíci.

Poslední změnou je zvýšení částky průměrné mzdy na částku 25 942 Kč. Pro letošní rok se vychází z hodnoty všeobecného vyměřovacího základu roku 2012, který činil 25 903 Kč. Po vynásobení přepočítacím koeficientem pro úpravu základu dostaneme částku právě 25 942 Kč, což je průměrná mzda pro rok 2014.²¹

2.3.2 Změny zdravotního pojištění v roce 2014

Změna průměrné mzdy se ovšem nijak nedotkne maximálních vyměřovacích základů u zdravotního pojištění, protože jak již bylo zmíněno²² zákonem č. 500/2012 Sb., o změně daňových, pojistných a dalších zákonů v souvislosti se snižováním schodků veřejných rozpočtů byl maximální vyměřovací základ zaměstnance i osoby samostatně výdělečně činné pro rozhodná období let 2013-2015 fakticky zrušen. Podle stávající platné právní úpravy tak budou zaměstnavatelé i OSVČ odvádět pojistné nanejvýš z maxima až v rozhodném období kalendářního roku 2016.

2.3.3 Plánované změny odvodů na rok 2015

Od 1. 1. 2015 by také mělo dojít ke sjednocení odvodů pojistného sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění na 6,5 %. Zaměstnancům se tak zvýší zdravotní pojištění o 2 %.²³

Změní se i odvody zaměstnavatele za zaměstnance. Z původních 34 % (sociální zabezpečení 25 % + zdravotní pojištění 9 %) bude nově zaveden pojem

²¹ KUČEROVÁ, Dagmar. Změny zákona o nemocenském a důchodovém pojištění v roce 2014. [online]. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/zmeny-zakona-o-nemocenskem-a-duchodovem-pojisteni/>

²² Viz kapitola 2.2.4.2 Maximální vyměřovací základ

²³ PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY: 458/2011 Sb. o změně zákonů související se zřízením jednoho inkasního místa a dalších změnách daňových a pojistných zákonů. [online]. 2014 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=76086&recShow=0&nr=458~2F2011&rpp=15#parCnt>

„daň z úhrnu mezd“. Tento odvod představuj peněžité plnění poplatníka odvodu z úhrnu mezd na veřejná pojištění a státní politiku zaměstnanosti. Veřejným pojištěním se pro účely odvodu z úhrnu mezd rozumí:

- a) důchodové pojištění,
- b) nemocenské pojištění,
- c) veřejné zdravotní pojištění,
- d) a nově i úrazové pojištění.

Poplatníkem odvodu z úhrnu mezd je ten, kdo zúčtovává nebo vyplácí příjmy ze závislé činnosti, tedy zaměstnavatel. Důležité je, aby tato činnost zakládala účast poplatníků na veřejném pojištění. Předmětem odvodu z úhrnu mezd jsou zúčtované nebo vyplacené příjmy ze závislé činnosti. Základem odvodu z úhrnu mezd je u plátce daně z příjmů ze závislé činnosti součet úhrnu zaokrouhlených základů pro výpočet zálohy na daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti.

V případě, že by byl základ odvodu z úhrnu mezd vyšší než maximální základ odvodu z úhrnu mezd, sníží se základ odvodu z úhrnu mezd na maximální základ, který představuje součin průměrného ročního přepočteného počtu zaměstnanců a 48násobku průměrné mzdy.

Dílčí sazba odvodu činí součet pojistných sazeb na veřejné pojištění, kterých jsou účastní poplatníci s příjmy ze závislé činnosti. V případě, že příjmy zakládají účast na důchodovém pojištění, přičte se k dílčí sazbě odvodu ještě sazba na státní politiku zaměstnanosti. Konkrétně pojistné sazby činí:

- a) důchodové pojištění – 21,5 %,
- b) nemocenské pojištění – 2,3 %,
- c) úrazové pojištění – 0,4 %,
- d) veřejné zdravotní pojištění – 7 %,
- e) sazba na státní politiku zaměstnanosti činí – 1,2 %.

Celkem tedy daň z úhrnu mezd zaměstnanců bude činit **32,4 %** (včetně sazby na státní politiku zaměstnanosti). Odvod z úhrnu mezd se platí prostřednictvím měsíčních záloh na odvod, které se spravují jako daň podle daňového řádu.²⁴

V reálu tato změna fakticky znamená zrušení zastropování pro naprostou většinu podnikatelů. V případě vysokých mezd sice platí strop, avšak vzhledem k tomu, že odvody by

²⁴ BUSINESS CENTER.CZ. *Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů: Část šestá - Odvod z úhrnu mezd* [online]. 2012 [cit. 25.2.2014]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/dprij/cast6.aspx>

se platily z úhrnu platů všech zaměstnanců, této hranice zaměstnavatelé zřejmě jen tak nedosáhnou. Vysoké mzdy některých pracovníků se totiž rozmělní nižšími platy ostatních zaměstnanců. Tato novinka se nezamlouvá podnikatelům, jelikož znevýhodňuje firmy s vysokým počtem zaměstnanců, které na strop nikdy nedosáhnou. Výrazně se tak zvyšují daně zaměstnancům s nejvyššími příjmy (nad 1 242 000 Kč ročně), neboť pro většinu z nich se de facto ruší strop na část sociálního pojištění, kterou odvádí zaměstnavatel.²⁵

2.3.4 Srovnání výše odvodů z mezd v České republice se světem

Česká republika je ve světovém srovnání průměrných mezd někde uprostřed žebříčku, při porovnání vedlejších nákladů na mzdu, které představuje sociální zabezpečení, má Česká republika jedno z nejvyšších „zdanění“ mzdy.

Při porovnání s výší odvodů, které platí podnikatelé (osoby samostatně výdělečně činné) do státního rozpočtu, jsou příjmy z odvodů z mezd několikanásobně vyšší než celkové odvody podnikatelů.

U vysokopříjmových skupin se navíc projevuje chybějící maximální základ pojistného na zdravotní pojištění, který byl po přechodnou dobu let 2013-2015 zrušen. Vyplývá to z nejnovější studie společnosti Deloitte (Social Security Around the World), která sledovala náklady na pojistné na sociální zabezpečení a čistou mzdu zaměstnanců v 36 státech světa, s nimiž má Česká republika časté obchodní styky (státy Evropské unie, Švýcarsko, Norsko, Rusko, Čína, Malajsie, Ukrajina, Hong Kong a USA). Na rozdíl od většiny zemí musejí totiž v Česku odvádět zaměstnavatelé státu významně vyšší pojistné, než kolik si na své zabezpečení přispívá sám zaměstnanec. Zaměstnavatel odvádí v roce 2014 na sociální pojištění 25 %, které má maximální vyměřovací základ a tak existuje jistá možnost úlevy od pojištění. Na zdravotní pojištění odvádí zaměstnavatel 9 %, ale zde možnost úlevy není, musí ho tedy odvádět a platit celý rok. Zaměstnanec platí celkem na pojistném 11 %, kde má možnost po překročení stropu sociálního zabezpečení tuto hodnotu snížit na 4,5 % (zdravotní pojištění). Čeští zaměstnavatelé si proto pořádně rozmyšlejí, zda zaměstnat nové lidi nebo zvýšit mzdy, protože každá koruna hrubé mzdy zaměstnance je stojí více než o třetinu víc.

Nejdražším státem je podle studie Švédsko, díky vysoké průměrné mzdě je zaměstnávání nákladné také v Lucembursku. Na druhé straně stojí Rumunsko, Bulharsko, Čína a Rusko. Slovensko a Česká republika se řadí k nejdražším státům z pohledu celkových

²⁵ MORÁVEK, Daniel. PODNIKATEL.CZ. *Firmy na dani z úhrnu mezd prodělají, prakticky totiž skončí stropy pojistného*[online]. 2011 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/firmy-na-dani-z-uhru-mezd-prodelaji/>

nákladů zaměstnavatele k průměrné hrubé mzdě zaměstnance. V nákladech na průměrného zaměstnance je Česká republika o dvě příčky dražší než Slovensko. Většina z toho jde však na vrub pojistného (čistá mzda českého zaměstnance je vyšší pouze o několik eur). Následující tabulka č. 2.3 uvádí pár vybraných zemí ze studie společnosti Deloitte.²⁶

Tab. č. 2.3 – Přehled sazeb odvodů pojistného ve vybraných zemích

Země	Sazby pojistného na SZ a ZP odváděné zaměstnavatelem
Belgie	35%
Česká republika	34%
Finsko	21,16 % - 26,66 %
Francie	45%
Hong Kong	5,00%
Irsko	10,75%
Itálie	29,86%
Lotyšsko	24,90%
Malta	10%
Norsko	16,10%
Polsko	19,48% - 22,67%
Slovensko	35,20%
USA	36,3% - 49,7%
Velká Británie	13,80%

Zdroj: studie společnosti Deloitte (Social Security Around the World)

²⁶ KROPÍK, Lukáš. Odvody na pojistné v Česku jsou jedny z nejvyšších na světě. [online]. 24.2.2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://cfoworld.cz/financni-sluzby/odvody-na-pojistne-v-cesku-jsou-jedny-z-nejvyssich-na-svete-2901>

3 Charakteristika daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti

Jak již bylo řečeno v předcházející kapitole, tak sociální pojištění a daň z příjmů ze závislé činnosti spolu úzce souvisí.

Úloha daní v ekonomice je jasná: daně mají zajistit příjmy do státního rozpočtu a přispět k provádění zamýšlené fiskální politiky státu. Každý stát potřebuje ke svému fungování peněžní prostředky kvůli zajištění financování veřejných statků, u kterých platí nevylučitelnost ze spotřeby daného statku a velké množství spotřebitelů (např. veřejné osvětlení). Stát potřebuje příjmy i pro přerozdělovací procesy. Prostřednictvím daní a transferových plateb zajišťuje zmírňování určitých sociálních nerovností, které by vznikly ve chvíli, kdy by majetnější obyvatelé nepřispívali svým méně majetným spoluobčanům. Cílem zásahů státu má být spravedlivější rozdělení důchodů a bohatství. Podle některých ekonomů lze pomocí daní přispět k vyšší zaměstnanosti, ekonomické rovnováze a stabilnímu ekonomickému růstu.²⁷

3.1 Pracovně-právní vztah

Mezi příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků se řadí hlavně příjmy z pracovně právního vztahu, služebního nebo členského poměru nebo obdobného poměru.

V §6 odst. 1 zákona o dani z příjmů je uvedeno, že: *Příjmy ze závislé činnosti jsou příjmy ze současného nebo dřívějšího pracovně-právního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu je povinen dbát příkazů plátce. Těmito příjmy se rozumějí i příjmy za práci žáků a studentů z praktického výcviku.*

Závislá práce může být vykonávána výlučně v základním pracovně-právním vztahu, pokud není upravena zvláštními právními předpisy jinak. Základními pracovně-právními vztahy jsou pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr. Vznikem pracovně-právních vztahů se vytvoří i dva subjekty, zaměstnanec, který vykonává práci a je podřízen zaměstnavateli, který mu práci přiděluje.

3.2 Vliv daní

Vliv daní je jedním z faktorů, které velkou mírou ovlivňují, zda nezaměstnaný vstoupí na trh práce, nebo ne. Daňový systém v kombinaci se sociálním systémem může odradit

²⁷ ŠIROKÝ, Jan. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

uchazeče o práci. Na utváření nabídky práce, kterou zastupuje na trhu práce nezaměstnaný, působí substituční a důchodový efekt. Jedinec je rozhodnut pracovat v takové chvíli, kdy mezní jednotka práce přináší stejný užitek jako obětovaná mezní jednotka volného času. Jednotlivec pak stojí před rozhodnutím, která veličina má pro něj větší váhu, zda volný čas, nebo spotřeba. Volným časem disponuje, ale spotřebu může realizovat pouze v případě, pokud si vydělá peníze prací.

Substituční efekt představuje ochotu vzdání se volného času a jeho nahrazení prací, aby mohl jedinec uskutečňovat spotřebu. Zatímco důchodový efekt můžeme chápat jako spokojenost jednotlivce s výší mzdy, a tedy možné spotřeby a upřednostňování volného času před další prací. Tyto dva efekty způsobují zpětně zahnutou křivku nabídky práce jednotlivce podle toho, který efekt převládá v daném intervalu.

V tomto případě může mít vliv daní na nabídku práce dva různé dopady. Jestli se nacházíme v části individuální nabídky práce, kde převládá substituční efekt nad důchodovým, pak vliv daní má za následek omezování nabídky práce. Dochází k upřednostňování volného času před spotřebou. Naopak jestliže se nacházíme v části individuální nabídky práce, kde dominuje důchodový efekt, vliv daní způsobí zvýšení počtu odpracovaných hodin, tedy omezování volného času.

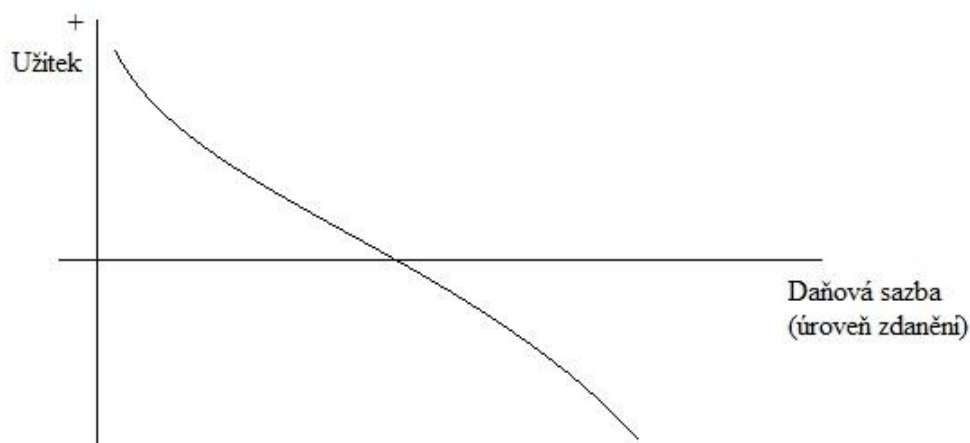
Pro člověka, který se aktivně účastní trhu práce, je nevýhodné nabízet práci při vysoké míře zdanění. Jedná se o demotivační faktor.²⁸

3.3 Úroveň daňového zatížení

Mezi základní úlohy státu patří školství, zdravotnictví, sociální sféra a vnitřní i vnější obrana státu. A k zajištění těchto funkcí potřebuje stát dostatek finančních prostředků. Existence daní je z tohoto pohledu určitě pozitivem, ale se zvětšujícím se stupněm zásahů státu do ekonomiky může vysoká úroveň zdanění snižovat ekonomickou aktivitu a narušovat fungování tržního mechanismu. Při nízkém stupni daňového zatížení může při dalším zvýšení daní vláda poskytovat větší množství záslužných statků či sociálně potřebných programů, a tím zvyšovat celkový blahobyt země. Při překročení určité úrovně daňové zátěže odnímá prostředky soukromému sektoru a celkový užitek z daní klesá, marginální užitek se může dostat do záporných hodnot. Křivku klesajícího užitku daní se zvyšujícím se daňovým zatížením znázorňuje následující obrázek 3.1.

²⁸ ŠEBESTÍKOVÁ, Viola. *Daňová a sociální optimalizace ve vztahu k nezaměstnanosti v České republice*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2012, 180 s. ISBN 978-802-4829-388.

Obr. 3.1 – Čistý přínos zdanění

Zdroj: Široký, (2003, str. 4)

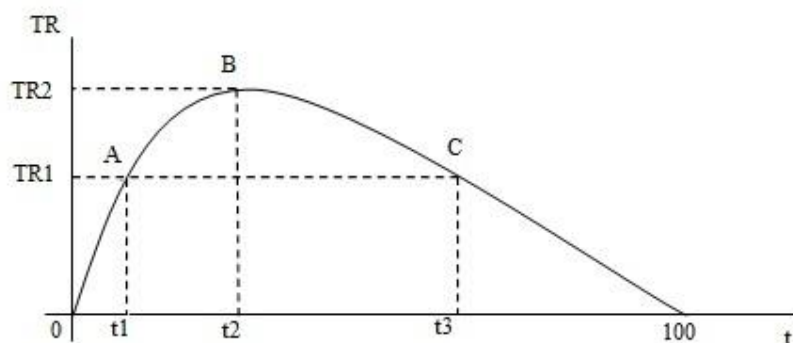
Z pohledu teorie veřejné volby se politické trhy nijak neliší od jakýchkoliv jiných trhů. Vyskytují se zde kupující (občané) a prodávající (politikové, byrokraté) vládních služeb. Aby byli politici zvoleni, musí získat většinu hlasů. Proto zacílí svůj program na středního voliče (střední třídu). Z toho vyplývá, že mnoho vládních příspěvků a podpor má širokou základnu, a tudíž není testováno dle finanční situace poplatníka. Důsledkem modelu veřejné volby bude snaha zvyšovat rozsah veřejného sektoru ekonomiky nad jeho efektivní úroveň.

Fiskální význam vlády tedy spočívá v zajištění převýšení pozitivních externalit z vládních výdajů nad negativní externalitami zdanění, a tím dosažení vyššího ekonomického produktu (hrubého domácího produktu) a ekonomického růstu.²⁹

Minimalizaci státních zásahů představuje nejen snížení výdajové strany státního rozpočtu, ale také příjmové strany. Jinak řečeno snížení daňové zátěže obyvatelstva. To se opírá o koncept, který umožňuje vyšší daňový výběr při nižší daňové sazbě, protože z ekonomiky odstraňuje demotivační efekt, který jednotlivce odrazuje od nabídky práce. Tento koncept je pojmenován po jeho tvůrci A. Lafferovi. Ten vysvětlil vztah mezi daňovou sazbou a daňovým výnosem, který je zachycen na obrázku 3.2.

²⁹ ŠIROKÝ, Jan. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

Obrázek 3.2 – Lafferova křivka

Zdroj: Daňová a sociální optimalizace, Šebestíková a kol., 2012

Na obrázku je zachycen vztah mezi daňovou sazbou (t) a výnosem daní (TR). S rostoucí daňovou sazbou se daňový výnos zvyšuje, jak je vidět mezi body t_1 a t_2 , kdy došlo k nárůstu daňového výnosu z TR_1 na TR_2 . Tento nárůst je ovšem pouze do bodu B, jež se nazývá Lafferův bod, kdy je dosaženo nejvyššího možného daňového výnosu. Od tohoto bodu daňový výnos klesá, i když zvyšujeme daňovou sazbu. Daňová sazba je příliš vysoká a odrazuje účastníky trhu práce od nabídky práce. Oblast za bodem B je označována jako zakázaná zóna. Je to dáno tím, že stejný daňový výnos TR_1 jde získat, jak při daňové sazbě t_1 , tak i při daňové sazbě t_3 .

Problém nastává v rozpoznání, ve které části Lafferovy křivky se nachází právě daná ekonomika. Zda snížení daní povede či nepovede k zesílení ekonomické aktivity a ke zvýšení daňového výnosu. Komplikované je i určení Lafferova bodu, který je z hlediska daňového výnosu optimální. Podle některých názorů není Lafferova křivka ani tak důvěryhodná pro ekonomy, jako pro politiky. Představuje pro ně jakousi vizi snadného řešení reálných problémů. Velká skepse u ekonomů plyne z toho, že elasticita nabídky práce není až tak vysoká, protože zvýšení daňového výnosu snížením daňové sazby je možné, pouze pokud se nachází daňová sazba za bodem B. Pro každou ekonomiku má však Lafferova křivka rozdílný tvar, záleží na tom, jak nabídka práce vnímá odčerpávání svých příjmů. Např. státy, které nemají propracovaný sociální systém, není u nich velký veřejný sektor,

který by potřeboval krytí daňovými příjmy, nebo v dané zemi je vysoká korupce a neefektivita veřejných financí, dosáhnou bodu B při nízké daňové sazbě.³⁰

3.4 Zdanění příjmů fyzických osob

Daň z příjmů fyzických osob patří mezi nejvýznamnější daně české daňové soustavy, která vznikla k 1. 1. 1993 a vychází ze zákona č. 212/1992 Sb., o soustavě daní.³¹

Daně z příjmů fyzických osob se zdaňují veškeré příjmy fyzických osob, kromě příjmů, které jsou od daně osvobozeny nebo které předmětem daně nejsou. Z pohledu daňové teorie se jedná o osobní důchodovou daň.

Za zdanitelné příjmy jsou považovány jak příjmy v peněžní formě, tak i příjmy nepeněžní povahy nebo dosažené směnou. Předmětem daně z příjmů jsou tyto příjmy:

- příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků (§6),
- příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti (§7),
- příjmy z kapitálového majetku (§8),
- příjmy z pronájmu (§9),
- ostatní příjmy (§10).

Předmětem daně z příjmů nejsou příjmy získané nabytím akcií nebo podílových listů, zděděním nebo darováním nemovitosti nebo movité věci. Předmětem daně také nejsou úvěry a půjčky, příjmy z rozšíření nebo zúžení společného jmění manželů. Od daně jsou osvobozeny příjmy z prodeje rodinného domu, bytu nebo ostatních nemovitostí, pokud je splněn zákonem stanovený časový test. Osvobozeny jsou i příjmy z prodeje movitých věcí, toto osvobození se ovšem nevztahuje na příjmy prodeje motorových vozidel, letadel a lodí, nepřesahuje-li doba mezi nabytím a prodejem dobu jednoho roku. Osvobození se též vztahuje na příjem získaný ve formě dávek a služeb z nemocenského a důchodového pojištění.

Poplatníkem daně z příjmů fyzických osob, jsou jedinci, kteří mají na území České republiky bydliště nebo kteří se v České republice obvykle zdržují (minimálně 183 dnů v kalendářním roce). Tyto osoby, které v České republice zdaňují nejen příjmy plynoucí ze zdrojů na jejím území, ale i celosvětové příjmy, mají v ČR tzv. daňový domicil a nazýváme

³⁰ ŠEBESTÍKOVÁ, Viola. *Daňová a sociální optimalizace ve vztahu k nezaměstnanosti v České republice*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2012, 180 s. ISBN 978-802-4829-388.

³¹ Tento zákon v současnosti již neplatí.

je daňovými rezidenty. Jednotlivé příjmy, které nejsou od daně osvobozeny a jsou předmětem daně, představují dílčí základy daně, jejichž úhrn tvoří základ daně.³²

3.4.1 Příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků

Příjmem ze závislé činnosti jsou hlavně příjmy z pracovně-právních vztahů, služebního nebo členského poměru. Dále sem patří příjmy za práci členů družstev, společníků a jednatelů společností s ručením omezeným a komanditních společností atd.

Za příjmy ze závislé činnosti se nepovažují zejména náhrady cestovních výdajů poskytované v souvislosti s výkonem závislé činnosti do výše stanovené v souladu se zákoníkem práce, hodnota osobních ochranných pracovních prostředků, pracovních oděvů a obuvi, včetně nákladů na jejich údržbu, hodnota mycích prostředků, ochranných nápojů atd.

Od daně jsou osvobozena zejména nepeněžní plnění vynaložená zaměstnavatelem na odborný rozvoj zaměstnanců související s předmětem činnosti zaměstnavatele, nepeněžní plnění vynaložená zaměstnavatelem na rekvalifikaci, hodnota stravování poskytovaného zaměstnancům, stejně jako hodnota nealkoholických nápojů poskytovaných jako nepeněžní plnění zaměstnancům ke spotřebě na pracovišti. Významným osvobozením je dále i platba zaměstnavatele v celkovém úhrnu maximálně 30 000 Kč ročně jako příspěvek na penzijní připojištění se státním příspěvkem poukázaný na účet jeho zaměstnance u penzijního fondu nebo příspěvek na pojistné na životní pojištění v souladu se zákonnými podmínkami.

Poplatníkem daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků je **zaměstnanec**. To znamená, že příjmy této osoby jsou přímo podrobeny dani. **Zaměstnavatel je plátcem daně**, který je povinen sraženou daň odvést správci daně.

Dílčím základem daně pro výpočet daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti je úhrn veškerých příjmů (podléhajících zdanění) zvýšený o povinné pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění, které je za své zaměstnance povinen hradit zaměstnavatel.³³ Při stanovení výše pojistného na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění se vychází z hrubé mzdy zaměstnance, která je vyměřovacím základem pro výpočet pojistného, které zaměstnavatel sráží zaměstnanci a které je sám povinen uhradit za své zaměstnance.

Zaměstnavatelé často hledají cestu, která může být považována za nelegální způsob, jak zákonem stanovené vysoké pojistné, které zdražuje cenu práce, obejít. V praxi se jedná

³² ŠEBESTÍKOVÁ, Viola. *Daňová a sociální optimalizace ve vztahu k nezaměstnanosti v České republice*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2012, 180 s. ISBN 978-802-4829-388.

³³ Viz kapitola 2 Sociální pojištění

např. o zaměstnávání „načerno“ nebo o zaměstnávání osob, které formálně pracují jako osoby samostatně výdělečně činné.³⁴

Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti je hrazena měsíčně formou zálohy na daň, která se vypočítává ze zaokrouhleného základu daně na stokoruny nahoru. Výše sazby daně činí 15 %. Pokud zaměstnanec podepsal u zaměstnavatele (plátce daně) prohlášení k dani z příjmů fyzických osob, může se vypočtená daň dále snížit o slevy na dani a o daňové zvýhodnění na dítě. Výpočet čisté mzdy zaměstnance zachycuje následující schéma 3.1 v příloze č. 4.

Výpočet zálohy na daň z příjmů zaměstnance probíhá následovně. Nejprve se vypočte základ daně. Od roku 2008 je základem daně tzv. superhrubá mzda, která je rovna součtu hrubé mzdy zaměstnance a pojistného placeného zaměstnavatelem za zaměstnance (25 % sociální zabezpečení a 9 % zdravotní pojištění).³⁵ Po sečtení těchto částek je základ daně zaokrouhlen na celé 100 Kč nahoru a z takto navýšeného základu daně je daň vypočtena vynásobením sazbou daně fyzických osob = 15 %. Od vypočtené daně se odečte základní sleva na poplatníka (podepsal-li daňové prohlášení) a další slevy, na které má nárok (např. na dítě, manželku, invaliditu atd.)³⁶

3.4.2 Daň z příjmů vybíraná srážkou

Pokud zaměstnanec nepodepíše u zaměstnavatele Prohlášení k dani, jeho příjmy podléhají *srážkové dani*. Srážkou daně sazbou podle §36 ZDP provedenou tuzemským plátcem je daň vyrovnána. Nemá-li zaměstnanec u zaměstnavatele podepsané Prohlášení k dani a v úhrnné výši plyne zaměstnanci příjem nepřesahující 5 000 Kč hrubého v kalendářním měsíci, sráží zaměstnavatel z takového příjmu konečnou srážkovou daň sazbou 15 %. Základ daně pro výpočet daně srážkou se zaokrouhluje na celé Kč dolů a vypočtená daň se zaokrouhluje na celé Kč dolů.

V případech, kdy je z těchto příjmů zaměstnavatelem odváděno pojistné na sociální a zdravotní pojištění, přičte se k úhrnnému výdělku nepřesahujícímu 5 000 Kč hrubého v měsíci nejprve toto pojistné, a teprve ze zvýšené částky se sráží daň ve výši 15 %.

Pobírá-li zaměstnanec bez podepsaného prohlášení k dani příjmy za měsíc vyšší než 5 000 Kč hrubého, sráží mu zaměstnavatel z jeho příjmu vždy měsíční zálohu ze základu daně

³⁴ Tento nelegální způsob zaměstnávání se v České republice nazývá *švarcsystém*. Název není odvozen z německého schwarz – černý, jak by se mohlo na první pohled zdát, ale jedná se o zlidovělý pojem vycházející ze jména českého podnikatele Miroslava Švarce, který tento způsob zaměstnávání zavedl v roce 1990.

³⁵ Viz kapitola 2 – Sociální pojištění

³⁶ ŠEBESTÍKOVÁ, Viola. *Daňová a sociální optimalizace ve vztahu k nezaměstnanosti v České republice*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2012, 180 s. ISBN 978-802-4829-388.

zvýšeného o pojistné na sociální a zdravotní pojištění, které je povinen platit zaměstnavatel. Měsíční základ se zaokrouhlí na celé stovky Kč nahoru a daňová záloha z takto zaokrouhlené částky se stanoví měsíční sazbou 15 %.³⁷

3.4.3 Efektivní sazba daně

Efektivní sazba daně (ESD) z příjmů uvádí, jaký je poměr mezi daní a hrubou mzdou. Vyčísluje skutečnou sazbu daně, které podléhají příjmy. V případě příjmů ze závislé činnosti je možnost rozšířit čitatele i o zaplacené pojistné, protože i to snižuje příjem poplatníka. V tomto případě se pak bude jedna o odvodové zatížení zaměstnance (OZZ). Vzorec výpočtu efektivní sazby daně a odvodového zatížení zaměstnance:

$$(1.1) \quad ESD = \frac{\text{daň po slevě}}{\text{hrubá mzda}}$$

$$(1.2) \quad OZZ = \frac{\text{daň po slevě} + \text{pojistné}}{\text{hrubá mzda}}$$

3.5 Výpočet daňové povinnosti

Celkový základ daně tvoří úhrn jednotlivých dílčích základů daně, který se snižuje o odpočitatelné položky základu daně. Základ daně lze dále snížit o nezdánitelné části základu daně a to pouze po skončení zdaňovacího období v rámci daňového přiznání nebo ročního zúčtování záloh a daňového zvýhodnění.

Mezi některé vybrané nezdánitelné části základu daně patří:

- dary poskytnuté v zákoně uvedeným osobám činí-li za rok alespoň 1000 Kč, maximálně však do 10 % celoročního základu daně,
- bezpříspěvkové dárcovství krve jako dar na zdravotnické účely zákon ohodnocuje pro účely odpočtu u daně z příjmů částkou 2000 Kč za jeden odběr krve, plasmy, krevních destiček nebo kostní dřeně,
- zaplacené úroky z úvěru, který slouží na financování bytových potřeb,
- zaplacené penzijní připojištění v maximální výši 12 000 Kč, soukromé životní pojištění v maximální výši 12 000 Kč,
- členské příspěvky placené odborové organizaci v maximální výši 3 000 Kč atd.

Zaměstnanec předloží zaměstnavateli potřebná potvrzení k uplatnění nezdánitelných částí základu daně do 15. února, pokud bude výpočet daně z celoročního daňového základu

³⁷ PELECH, Petr. *Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti v roce 2013*. 424 s. Olomouc: ANAG, 2013, sv. ANAG. ISBN 978-80-7263-798-0.

provádět zaměstnavatel v rámci ročního zúčtování. Poplatníci podávající daňové přiznání uplatní odpočet v daňovém přiznání. Základ daně se sníží o odčitatelné položky a nezdánitelné části základu daně. Po této úpravě se základ daně zaokrouhlí na celé stokoruny dolů a vypočteme daň, jak uvádí schéma 3.2 v příloze č. 4.³⁸

3.5.1 Superhrubá mzda

K zavedení tzv. superhrubé mzdy došlo v roce 2008. Dílčím základem daně zaměstnanců se tak stala hrubá mzda navýšená o povinné pojistné, které je za své zaměstnance povinen hradit zaměstnavatel. Pojem superhrubá mzda není uveden v žádném právním předpisu, jedná se o zlidovělý, neoficiální výraz.

Metoda superhrubé mzdy uměle zvyšuje výši zdanění zaměstnanců. Od roku 2009, kdy zaměstnavatel odvádí za své zaměstnance pojistné v celkové výši 34 %, je skutečná výše sazby daně vážící se k hrubé mzdě 20,1 %, přestože sazba daně činí pouhých 15 %. Ve skutečnosti dochází u zaměstnanců ke zdanění 15 % až po překročení maximálních vyměřovacích základů pro odvod pojistného, kdy je hrubá mzda rovna dílčímu základu daně. Ovšem na období 2013 – 2015 byl maximální vyměřovací základ pro zdravotní pojištění zrušen, proto nemůže být překročen a o jeho část se SHM zvyšuje stále. Skutečná výše sazby tak poklesla z 20,1 % na 16,35 %, ale přesto je to stále vyšší než zákonem stanovená sazba daně 15 %, viz následující tulka 3.1³⁹

Tab. č. 3.1 – Výpočet skutečné sazby daně

Hrubá mzda	Pojistné	Sazba daně	Daň	Skutečná sazba daně
10 000	x	15 %	1 500	15 %
10 000	1, 34	15 %	2 010	20,10 %
10 000	1, 09	15 %	1 635	16,35 %

Zdroj: Vlastní zpracování

3.6 Vývoj daně z příjmů fyzických osob

Z pohledu vývoje daně z příjmů fyzických osob patřily předchozí roky 2005, 2006, 2008 a 2013 k těm nejprůlomovějším. Česká daň z příjmů fyzických osob prošla od roku 1993 řadou úprav. Hlavní změny se týkaly zavedení superhrubé mzdy, daňového zvýhodnění na dítě, slev na dani a jednotné sazby daně. Bylo zavedeno a následně zrušeno společné zdanění manželů a minimální základ daně.

³⁸ ŠEBESTÍKOVÁ, Viola. *Daňová a sociální optimalizace ve vztahu k nezaměstnanosti v České republice*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2012, 180 s. ISBN 978-802-4829-388.

³⁹ ŠEBESTÍKOVÁ, Viola. *Daňová a sociální optimalizace ve vztahu k nezaměstnanosti v České republice*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2012, 180 s. ISBN 978-802-4829-388.

V roce 2005 došlo k zásadní změně, kdy bylo možné uplatnit si daňové zvýhodnění na dítě u každého poplatníka, který měl vyživované dítě. Nezdanitelnou část základu daně na dítě nahradilo daňové zvýhodnění na dítě, které se chová jako sleva na dani (daňový bonus), který zvyšuje příjem nízkopříjmových skupin poplatníků.

Výrazné zvýšení slev na dani v roce 2008 se váže k zavedení superhrubé mzdy u zaměstnanců a jednotné sazby daně z příjmů fyzických osob ve výši 15 %. Vzhledem k těmto změnám se rok 2008 řadí, vedle roku 1993, k nejvýznamnějším. Změny týkající se daně z příjmů fyzických osob byly součástí reformy veřejných financí, která měla zabránit zvyšování deficitu státního rozpočtu.⁴⁰

3.6.1 Vývoj sazby daně

Od roku 1993 do roku 2007 se v České republice používala klouzavě progresivní sazba daně, která se postupně snižovala. V roce 2008 byla zavedena jednotná sazba daně ve výši 15 % společně se superhrubou mzdou a tento způsob zdanění je stále platný i v roce 2014. Pásma klouzavě progresivní sazby daně v roce 2007 jsou zachyceny v následující tabulce 3.2.

Tab. č. 3.2 – Sazby daně z příjmů fyzických osob v roce 2007

Základ daně		Daň	Ze základu daně přesahujícího
od Kč	do Kč		
0	121 200	12%	-
121 200	218 400	14 544 Kč + 19 %	121 200,00 Kč
218 400	331 200	33 012 Kč + 25 %	218 400,00 Kč
331 200	a více	61 212 Kč + 32 %	331 200,00 Kč

Zdroj: Daňová a sociální optimalizace, Šebestíková a kol. (2012, str. 60)

3.6.2 Solidární zvýšení daně

Vypočtená měsíční záloha na daň již za leden 2013 vzroste o solidární zvýšení daně u zálohy, a to u zaměstnance, jehož zúčtovaný měsíční zdanitelný příjem přesáhne 4násobek průměrné mzdy. Toto zvýšení bude činit 7 % z rozdílu mezi vyššími příjmy zahrnovanými do základu pro výpočet zálohy a zmíněným čtyřnásobkem průměrné mzdy, který činí pro rok 2013 částku 103 536 Kč. Pro rok 2014 mírně vzroste na 103 768 Kč, protože průměrná mzda vzrostla z 25 884 Kč na 25 942 Kč.

⁴⁰ ŠEBESTÍKOVÁ, Viola. *Daňová a sociální optimalizace ve vztahu k nezaměstnanosti v České republice*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2012, 180 s. ISBN 978-802-4829-388.

Zaměstnanci, kterým je sráženo ze mzdy solidární zvýšení daně musí podle §38g odst. 4 zákona o daních z příjmů, podat daňové přiznání. Není u nich možnost ročního zúčtování. Solidární zvýšení daně je zavedeno na přechodnou dobu 2013 – 2015.⁴¹

Důvodem k zavedení solidárního zvýšení daně z příjmů fyzických osob bylo úsilí o snížení deficitu veřejných rozpočtů pod tříprocentní hranici vůči HDP a snaha rozložit dopady úsporných opatření na všechny skupiny obyvatel. Zavedení solidárního zvýšení daně by se mělo týkat cca 80 000 osob.⁴²

3.7 Plánované změny legislativy na rok 2015

Největší změnou bude zrušení superhrubé mzdy, která platí od roku 2008. Zrušením superhrubé mzdy dojde ke zvýšení sazby daně z 15 % na 19 %. V zákoně č. 458/2011 Sb., o změně zákonů souvisejících se zřízením jednotného inkasního místa a dalších změnách daňových a pojistných zákonů je nově stanoven základ daně: „*Základem daně je příjem ze závislé činnosti nebo funkční požitek.*“ Daň se vypočte jako součin základu daně sníženého o nezdanitelné části základu daně a o odčitatelné položky od základu daně zaokrouhleného na celá sta Kč dolů a nové sazby daně 19 %.

Mělo by také být zřízeno jednotné inkasní místo pro výběr daní, kde se budou vybírat veškeré odvody ze závislé činnosti společně. Měl by to být jakýsi velký daňový úřad, který by měl mimo jiné omezit daňové úniky a usnadnit výběr daní a pojistného.⁴³

Dnes si každý poplatník odečítá ze svého základu daně základní slevu na dani (24 840 Kč). Od roku 2015 si ji nebudou moci odečítat poplatníci, jejichž základ daně převyší 48 násobek průměrné mzdy, tj. 1 242 000 Kč.⁴⁴

⁴¹ PELECH, Petr. *Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti v roce 2013*. 424 s. Olomouc: ANAG, 2013, sv. ANAG. ISBN 978-80-7263-798-0.

⁴² MINČIČ, Ladislav. Komentář Ladislava Minčíče k tzv. solidární přírážce. [online]. 2013 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2013/komentar-ladislava-mincice-k-tzv-solidar-15113>

⁴³ HORÁČEK, Filip. PŘEHLEDNĚ: změny, které přinese daňová reforma. [online]. 2011 [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/prehledne-zmeny-ktete-prinese-danova-reforma-fny-/ekonomika.aspx?c=A110920_184428_ekonomika_fih

⁴⁴ DUŠEK, Libor, Klára KALÍŠKOVÁ a Daniel MÜNICH. *Co by do roku 2015 přinesla již schválená reforma*. [online]. 2013, s. 16 [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_7_2013.pdf

4 Analýza systému odvodů z pracovně-právních vztahů

V této kapitole se budeme zabývat analýzou a rozбором jednotlivých vybraných systémů výpočtů daně, které byly z hlediska změn pro daňovou soustavu významné. Pro bližší analýzu byly vybrány tyto roky: 2007, 2008, 2013 a 2015.

Rok 2007 byl zvolen proto, že je posledním rokem, ve kterém byla daň vybírána pomocí progresivní sazby daně. V roce 2008 byla zavedena superhrubá mzda a nově byly stanoveny i maximální vyměřovací základy pro odvod pojistného. V roce 2013 bylo pro vysokopříjmové obyvatelstvo zavedeno solidární zvýšení daně a zároveň byl zrušen strop u zdravotního pojištění. Na rok 2015 jsou plánovány velké změny v daňovém zákoně, a proto byl vybrán jako rok významný. Zákon č. 458/2011 Sb., o změně zákonů souvisejících se zřízením jednotného inkasního místa a dalších změnách daňových a pojistných zákonů mění hned několik podstatných věcí, které se týkají odvodů z pracovně-právních vztahů. Cílem práce je analyzovat všechny tyto roky a na základě jejich analýzy navrhnout vlastní způsob zdanění příjmů fyzických osob ze závislé činnosti.

Pro možnost srovnání údajů bude ve všech letech použita průměrná měsíční mzda platná v daném roce. Pro zrealnění bude brána v úvahu i její polovina, protože zhruba 2/3 zaměstnanců v loňském roce bralo mzdu nižší než je průměr. Aby ale bylo možné zachytit i vliv zastropování pojistného od roku 2008, i solidárního zvýšení daně v roce 2013, bude třetí variantou 5násobek průměrné mzdy.

Tuto průměrnou mzdu bude pobírat fiktivní zaměstnanec pan Novák, který je bezdětný, svobodný a nebude proto uplatňovat jinou slevu na dani, než tu na poplatníka.

4.1 Zdanění mzdy v roce 2007

Jak bylo zmíněno v kapitole 3.6.1, tak v roce 2007 podléhaly příjmy ze závislé činnosti progresivní sazbě daně. Průměrná hrubá mzda v roce 2007 činila 20 139 Kč a svou výší spadá do 2. daňových pásem. Abychom ale mohli lépe zachytit vliv progresivní sazby daně a její dopad na míru zdanění, budeme počítat se 5násobkem průměrné mzdy. Tím se dostaneme do 4. pásma, kde sazba činí 32 % z částky přesahující 27 600 Kč měsíčně.

Sociální a zdravotní pojištění bylo v roce 2007 počítáno z hrubé mzdy (vyměřovací základ pro pojistné) a nebyly stanoveny žádné maximální vyměřovací základy pojistného. Výpočet odvodů a daně za měsíc leden ve všech variantách průměrné mzdy uvádí následující tabulka č. 4.1.

Tab. č. 4.1 – Výpočet čisté mzdy v roce 2007

ROK 2007:		1	0,5	5
Průměrná hrubá mzda		20 139 Kč	10 070 Kč	100 695 Kč
Odvody	Sazba v %	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč
SZ - zaměstnanec	8	1 612,00 Kč	806,00 Kč	8 056,00 Kč
ZP - zaměstnanec	4,5	907,00 Kč	454,00 Kč	4 532,00 Kč
daňový základ		17 700,00 Kč	8 900,00 Kč	88 200,00 Kč
daň: 1. Pásmo	12	1 212,00 Kč	1 068,00 Kč	1 212,00 Kč
2. pásmo	19	1 444,00 Kč	x	1 539,00 Kč
3. pásmo	25	x	x	2 350,00 Kč
4. pásmo	32	x	x	19 392,00 Kč
sleva na poplatníka		600,00 Kč	600,00 Kč	600,00 Kč
daň po slevě		2 056,00 Kč	468,00 Kč	23 893,00 Kč
SZ - zaměstnavatel	26	5 237,00 Kč	2 619,00 Kč	26 181,00 Kč
ZP - zaměstnavatel	9	1 813,00 Kč	907,00 Kč	9 063,00 Kč
Čistá mzda = HM - SZ - ZP - daň po slevě		15 564,00 Kč	8 342,00 Kč	64 214,00 Kč
Odvody zaměstnavatele:	celkem sociální pojištění	6 849,00 Kč	3 425,00 Kč	34 237,00 Kč
	celkem zdravotní pojištění	2 720,00 Kč	1 361,00 Kč	13 595,00 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Do konce roku 2007 byl dílčím základem daně u závislé činnosti rozdíl hrubé mzdy a pojistného, které zaměstnavatel srážel zaměstnanci, zaokrouhlený na celé sta nahoru. V tabulce č. 4.2 je tento rozdíl vyčíslen v položce daňový základ. ESD je efektivní sazba daně, která představuje kolik procent hrubé mzdy bylo odvedeno z příjmu po odečtení slevy na dani. OZZ je odvodovým zatížením zaměstnance vyjadřující, jaká je míra zatížení příjmu poplatníka veškerými odvody, které se ze mzdy srážejí.⁴⁵

Tab. č. 4.2 – Odvodové zatížení příjmů zaměstnance v roce 2007

2007	Násobky průměrné mzdy		
	1	0,5	5
ESD	10,21%	4,65%	23,73%
OZZ	22,72%	17,16%	36,23%

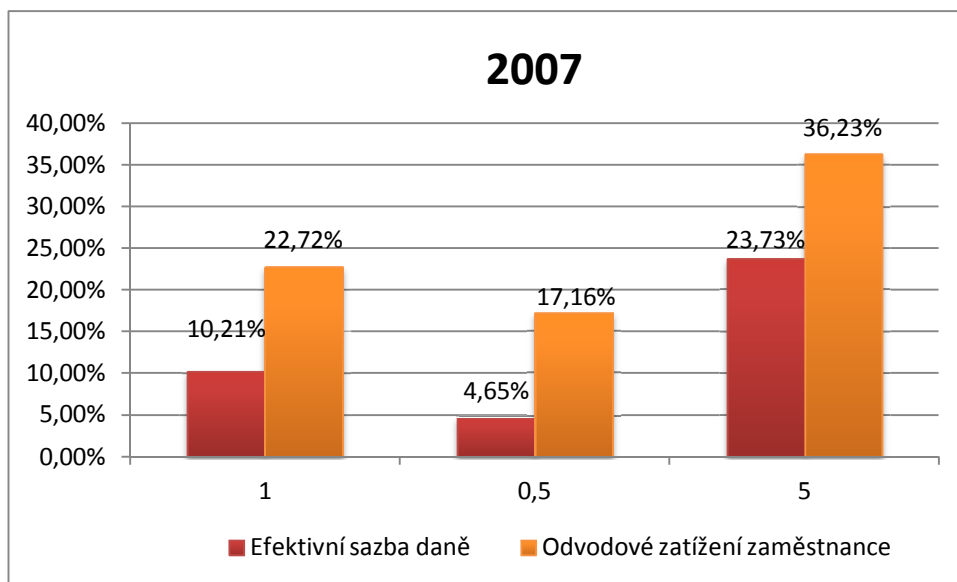
Zdroj: Vlastní zpracování

⁴⁵ Viz kapitola 3.4.3, kde jsou uvedeny vzorce pro ESD a OZZ

V roce 2007 by činila čistá mzda pana Nováka na úrovni průměrné mzdy hodnotu 15 564 Kč. Na dani bylo odvedeno 2 056 Kč, což je 10,21 % z hrubého příjmu. Při zohlednění celkové odvodové zátěže, do které je zahrnováno i ZP a SZ, stoupne hodnota OZZ₁ na 22,72 %. Pokud bychom brali v úvahu 5násobek průměrné mzdy, tedy zaměstnance s vyššími příjmy, než je průměrná mzda, hodnota celkové odvodové zátěže zaměstnance vzroste na 36,23 %. Vliv na zvýšení má především vyšší daň, která je důsledkem překročení všech daňových pásem. Nejvyšší částka daně je odvedena právě ve 4. daňovém pásmu, kde je sazba daně ve výši 32 % z částky překračující 27 600 Kč měsíčně (331 200 Kč ročně).

Odvodové zatížení pana Nováka u různých hodnot průměrné mzdy zobrazuje následující graf č. 4.1.

Graf č. 4.1 – Odvodové zatížení příjmů zaměstnance v roce 2007

Zdroj: Vlastní zpracování

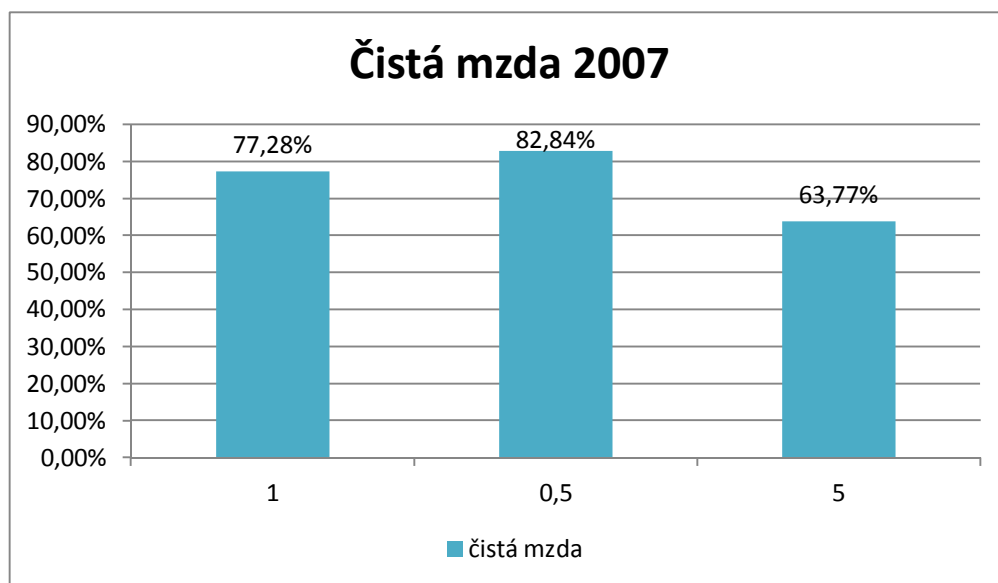
Efektivní sazba daně se pohybuje v rozmezí od 4,65 % do 23,73 %. Vlivem progresu je nejvyšší právě u nejvyššího příjmu. Celková vypočtená a odvedená daň u mzdy 5násobku průměrné mzdy představuje 23,73 % hrubé mzdy. Z tohoto hlediska by se zatím pro pana Nováka mohlo jevit zavedení superhrubé mzdy s jednotnou sazbou daně 15 % výhodnější, než progresivní zdanění s takto nastavenými sazbami.

Zaměstnavatel odvede v přepočtu na procenta částku ve výši 47,5 % z hrubé mzdy, což je hodnota účtu 336 - Zúčtování s institucemi sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění., tedy veškeré pojistné. Pokud bychom přičetli i hodnotou daně po slevě, tak v průměru obdrží stát rozpočet 57 % z hrubé mzdy pana Nováka. U 5násobku průměrné mzdy činí odvody na

sociálním pojištění zaměstnance a zaměstnavatele v součtu s daní něco málo přes 71 % hrubé mzdy.

Při porovnání hodnoty čisté mzdy v jednotlivých stupních průměrné mzdy zbývá panu Novákovi více než 77 % čistého příjmu při výpočtu daně z průměrné mzdy 20 139 Kč. Pokud se jedná o 5násobek průměrné mzdy, představuje čistá mzda pana Nováka zhruba 63,77 % hrubé mzdy. Částka poklesla zejména kvůli zdanění příjmu ve všech pásmech progresivní sazby daně. Výši čisté mzdy zachycuje následující graf č. 4.2.

Graf č. 4.2 – Čistá mzda v roce 2007

Zdroj: Vlastní zpracování

4.2 Zdanění mzdy v roce 2008

V roce 2008 došlo k největší změně, co se týče výpočtu daně ze mzdy. Byla zavedena superhrubá mzda a sazba daně byla změněna z progresivní sazby na jednotnou sazbu ve výši 15 %. Zároveň byly poprvé zavedeny stropy pro výpočet sociálního a zdravotního pojištění. Výpočet odvodů z pracovně-právních vztahů tak bude proti roku 2007 zcela odlišný, jak je patrné z následující tabulky č. 4.3.

Tab. č. 4.3 – Výpočet čisté mzdy v roce 2008

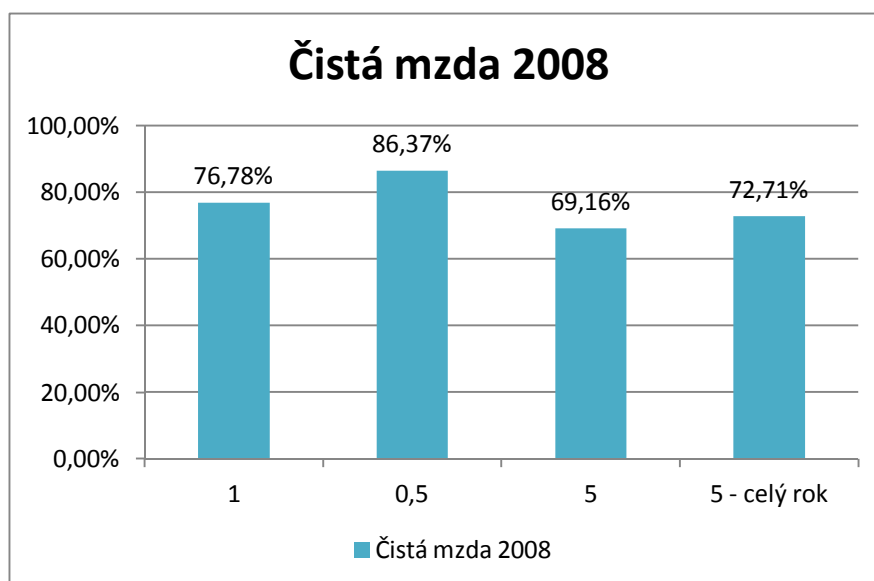
ROK 2008:		1	0,5	5
Průměrná hrubá mzda		21 560 Kč	10 780 Kč	107 800 Kč
Odvody	Sazba v %	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč
SZ - zaměstnanec	8	1 725,00 Kč	863,00 Kč	8 624,00 Kč
ZP - zaměstnanec	4,5	971,00 Kč	486,00 Kč	4 851,00 Kč
SZ - zaměstnavatel	26	5 606,00 Kč	2 803,00 Kč	28 028,00 Kč
ZP - zaměstnavatel	9	1 941,00 Kč	971,00 Kč	9 702,00 Kč
Superhrubá mzda	HM * 1,35	29 200,00 Kč	14 600,00 Kč	145 600,00 Kč
daň	15	4 380,00 Kč	2 190,00 Kč	21 840,00 Kč
sleva na poplatníka		2 070,00 Kč	2 070,00 Kč	2 070,00 Kč
daň po slevě		2 310,00 Kč	120,00 Kč	19 770,00 Kč
Čistá mzda = HM - SZ - ZP - daň po slevě		16 554,00 Kč	9 311,00 Kč	74 555,00 Kč
Odvody zaměstnavatele:	celkem sociální pojištění	7 331,00 Kč	3 666,00 Kč	36 652,00 Kč
	celkem zdravotní pojištění	2 912,00 Kč	1 457,00 Kč	14 553,00 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výše čisté mzdy, která v poměru k hrubé mzdě panu Novákovi zbývá v roce 2008, je na první pohled patrné, že nepatrně polepšil jak u poloviny průměrné mzdy, tak i u 5násobku průměrné mzdy, jak vyplývá z následujícího grafu č. 4.3.

Panu Novákovi by tak při měsíčním hrubém příjmu 10 780 Kč zůstal čistý příjem ve výši 86,37 %, což v porovnání s rokem 2007 je o 3,53 % více. Pokud bychom srovnali 5násobek průměrné mzdy, tedy příjem 107 800 Kč hrubého měsíčně, tak by panu Novákovi v roce 2008 zůstalo 72,11 % čistých příjmů z jeho hrubé mzdy. V roce 2007 tato hodnota představovala 63,77 %. Tak nízká hodnota je způsobena právě způsobem výpočtu daně v roce 2007, tedy progresivní sazbou daně. Superhrubá mzda, ačkoliv je počítána z hrubé mzdy uměle navýšené o pojistné odváděné zaměstnavatelem, je pro zaměstnance s vysokými příjmy výhodnější. Samozřejmě je ten rozdíl způsoben i tím, že v měsíci listopadu a prosinci neplatil žádné sociální zabezpečení a ani zdravotní pojištění, protože v říjnu překročil pan Novák maximální vyměřovací základ. V říjnu bylo pojistné odvedeno pouze z rozdílu mezi částkami maximálního vyměřovacího základu (1 034 880 Kč) a do té doby dosaženého základu daně (970 200 Kč).

Graf č. 4.3 – Čistá mzda v roce 2008

Zdroj: Vlastní zpracování

Odvodové zatížení zaměstnance je nižší než v roce 2007, jak je uvedeno v tabulce č. 4.4. Pouze u poloviny průměrné mzdy si zaměstnanec polepšil a ze mzdy je mu strženo 13,6 % na odvodech ze sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění a daně do státního rozpočtu. V roce 2007 tato hodnota byla 17,16 %. Znamená to, že obyvatelům s nižšími příjmy, kolem 10 000 Kč hrubého měsíčně, zavedení superhrubé mzdy spolu se zvýšením slevy na dani na poplatníka prospělo. Pokud má poplatník daně mzdu kolem 10 000 Kč, tak prakticky neplatí žádnou daň, protože její výši celou pokryje sleva na dani. Jediným odvodem tak zůstává sociální zabezpečení a zdravotní pojištění.

Tab. č. 4.4 – Odvodové zatížení 2008

2008	Násobky průměrné mzdy			
	1	0,5	5	5 - celý rok
ESD	10,71%	1,11%	18,34%	17,29%
OZZ ₁	23,22%	13,63%	30,84%	27,29%
OZZ ₂	47,51%	47,52%	47,50%	38,00%

Zdroj: Vlastní zpracování

Pokud se zaměříme na odvodové zatížení u zaměstnance s vyššími příjmy, které v našem případě představuje 5násobek průměrné mzdy, jsou zde viditelné rozdíly. V roce 2008 je základem daně superhrubá mzda. Toto umělé navýšení základu daně o pojistné je příčinou vyššího zdanění, a proto daň po odečtení slevy na dani má hodnotu 18,34 %

z hrubého příjmu. Sazba daně pro rok 2008 byla stanovena na 15 % a jednoznačně je tak skutečná míra zdanění příjmů vyšší než zákonem stanovena.

Kdybychom porovnali celkovou odvodovou zátěž v roce 2008, tak při neexistujícím vyměřovacím základu sociálního a zdravotního pojištění, by odváděl pan Novák každý měsíc částku ve výši 30,84 % hrubého příjmu. V roce 2008 ale byly poprvé zavedeny maximální vyměřovací základy pro pojistné a při zohlednění této skutečnosti celkový odvod z pojistného tak klesne z 30,84 % na 27,29 % v průměru za celý rok. Rozdíl je způsoben tím, že pan Novák platil pojistné naposled v říjnu a od listopadu je mu z hrubé mzdy srážena pouze daň ve výši 14 100 Kč. Její hodnota také poklesla proti lednové dani právě vlivem překročení maximálních vyměřovacích základů. Základ daně se totiž po překročení zastropování pojistného již nebude navyšovat o pojistné, které by měl odvádět zaměstnavatel. Ten také žádné pojistné již odvádět nebude, jak je zachyceno v tabulce č. 4.5.

Tab. č. 4.5 – Výpočet čisté mzdy ze 5násobku průměrné mzdy

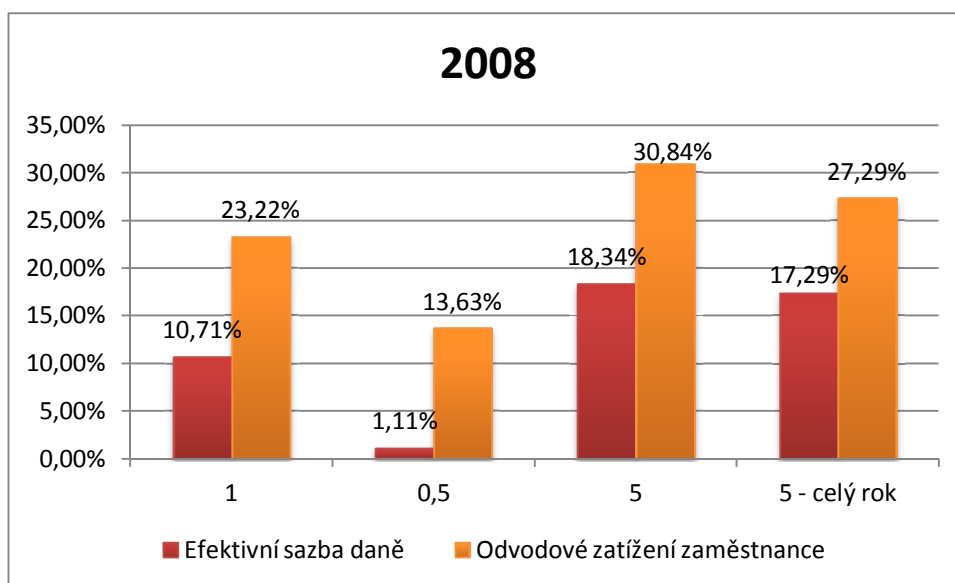
ROK 2008:		leden	říjen	listopad
Průměrná hrubá mzda		107 800 Kč		
Odvody	Sazba v %	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč
SZ - zaměstnanec	8	8 624,00 Kč	5 175,00 Kč	0,00 Kč
ZP - zaměstnanec	4,5	4 851,00 Kč	2 911,00 Kč	0,00 Kč
SZ - zaměstnavatel	26	28 028,00 Kč	16 817,00 Kč	0,00 Kč
ZP - zaměstnavatel	9	9 702,00 Kč	5 822,00 Kč	0,00 Kč
Superhrubá mzda	HM * 1,35	145 600,00 Kč	130 500,00 Kč	107 800,00 Kč
daň	15	21 840,00 Kč	19 575,00 Kč	16 170,00 Kč
sleva na poplatníka		2 070,00 Kč	2 070,00 Kč	2 070,00 Kč
daň po slevě		19 770,00 Kč	17 505,00 Kč	14 100,00 Kč
Čistá mzda = HM - SZ - ZP - daň po slevě		74 555,00 Kč	82 209,00 Kč	93 700,00 Kč
Odvody zaměstnavatele:	celkem sociální pojištění	36 652,00 Kč	21 992,00 Kč	0,00 Kč
	celkem zdravotní pojištění	14 553,00 Kč	8 733,00 Kč	0,00 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Zavedení zastropování pojistného není výhodné pouze pro vysokopříjmové poplatníky daně, ale i jejich zaměstnavatele. Zaměstnavatel totiž odvádí státu 47,5 % za každého zaměstnance z jeho hrubého příjmu. Pokud ale pan Novák překročí v srpnu maximální vyměřovací základ z pojistného, klesla zátěž zaměstnavatele na 38 % v průměru za celý rok, jak vyplývá z hodnoty tabulky 4.4, kde OZZ₂ představuje celkovou výši pojistného,

jak za zaměstnance, tak zaměstnavatele, která bude odvedena státu. V účetnictví je tato hodnota zachycena na účtu 336 – Zúčtování s institucemi sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění. Následující graf č.4.3 zobrazuje výše efektivní sazby daně a celkového odvodového zatížení zaměstnance v roce 2008. Je zde i názorně zachycen rozdíl těchto hodnot, pokud existuje zastropování pojistného, nebo by bylo zrušeno a zaměstnanec by tak celý rok odváděl ze svých příjmů státu 30,84 %.

Graf č. 4.3 – Odvodové zatížení příjmů zaměstnance v roce 2008

Zdroj: Vlastní zpracování

4.3 Zdanění mzdy v roce 2013

V roce 2013 budeme vycházet z průměrné mzdy platné pro tento rok, tj. z částky 25 884 Kč. Stejně tak využijeme její polovinu, aby bylo možné se přiblížit mzdě, která se v ČR vyskytuje častěji než průměrná mzda. Kvůli možnosti analýzy vlivu stropu sociálního zabezpečení a nově zavedeného solidárního zvýšení daně, budeme počítat se 5násobkem průměrné mzdy. Zdravotní pojištění má na přechodnou dobu 2013 – 2015 zrušeno zastropování maximální částky, a proto se platí po celý rok. V následující tabulce č. 4.6 je zachycen výpočet čisté mzdy v roce 2013 ze tří hodnot průměrné mzdy; 25 884 Kč, 12 942 Kč a 129 420 Kč.

Proti roku 2008 pokleslo sociální pojištění u zaměstnance z 8 % na 6,5 %, u zaměstnavatele z 26 % na 25 %. Zdravotní pojištění zůstalo stejné. Základem daně pro výpočet daně z příjmů ze závislé činnosti je stále superhrubá mzda, která se vlivem snížení

sazby pojistného nyní počítá jako hrubá mzda + 34 %, což je hodnota pojistného odváděného zaměstnavatelem.

Tab. č. 4.6 – Výpočet čisté mzdy v roce 2013

ROK 2013:		1	0,5	5
Průměrná hrubá mzda		25 884 Kč	12 942 Kč	129 420 Kč
Odvody	Sazba v %	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč
SZ - zaměstnanec	6,5	1 683,00 Kč	842,00 Kč	8 413,00 Kč
ZP - zaměstnanec	4,5	1 165,00 Kč	583,00 Kč	5 824,00 Kč
SZ - zaměstnavatel	25	6 471,00 Kč	3 236,00 Kč	32 355,00 Kč
ZP - zaměstnavatel	9	2 330,00 Kč	1 165,00 Kč	11 648,00 Kč
Superhrubá mzda	HM * 1,34	34 700,00 Kč	17 400,00 Kč	173 500,00 Kč
daň	15	5 205,00 Kč	2 610,00 Kč	26 025,00 Kč
sleva na poplatníka		2 070,00 Kč	2 070,00 Kč	2 070,00 Kč
solidární zvýšení daně	25 884 * 7 %	x	x	1 812,00 Kč
daň po slevě		3 135,00 Kč	540,00 Kč	25 767,00 Kč
Čistá mzda = HM - SZ - ZP - daň po slevě		19 901,00 Kč	10 977,00 Kč	89 416,00 Kč
Odvody zaměstnavatele:	celkem sociální pojištění	8 154,00 Kč	4 078,00 Kč	40 768,00 Kč
	celkem zdravotní pojištění	3 495,00 Kč	1 748,00 Kč	17 472,00 Kč

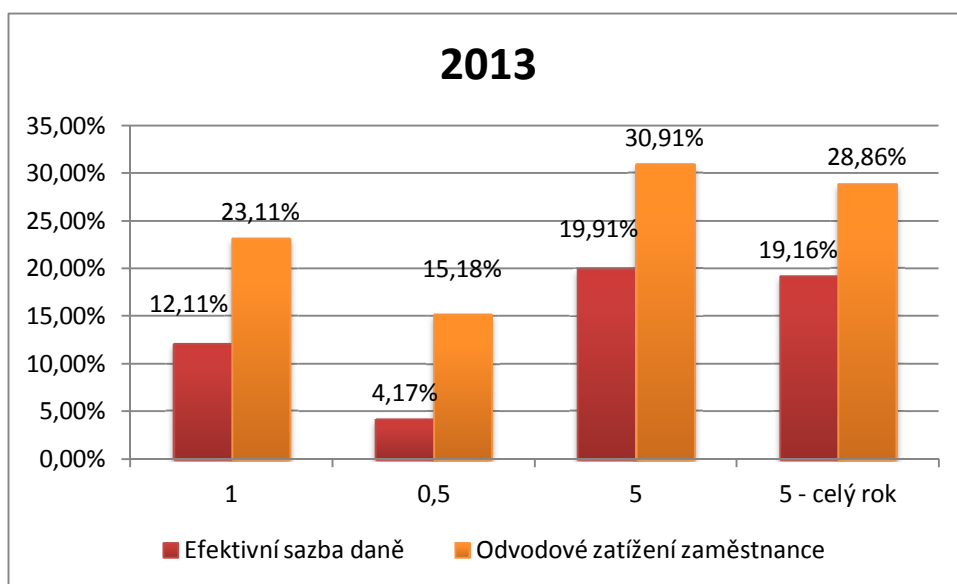
Zdroj: Vlastní zpracování

Panu Novákovi bude kvůli hodnotě jeho mzdy ve výši 5násobku průměrné mzdy strháváno kromě obvyklých odvodů již zmiňované solidární zvýšení daně. To je stanoveno ve výši 7 % z částky překračující 4násobek průměrné mzdy = 103 536 Kč. Konkrétně v tomto případě bude překročení hranice ve výši 25 884 Kč. Podle zákona si bude muset pan Novák podat daňové přiznání, protože roční zúčtování daně u něj není možné.⁴⁶ Hodnota solidárního zvýšení daně činí 1 812 Kč. Toto navýšení má vliv na růst ESD i OZZ₁. Stejně tak jako výpočet zdravotního pojištění z hrubé mzdy po celý rok zvyšuje odvodovou zátěž pana Nováka, viz následující graf č. 4.4.

Efektivní sazba daně i odvodové zatížení zaměstnance proti roku 2008 mírně vzrostlo. Příčinou je především vyšší základ daně ve všech kategoriích, a proto i vyšší daňové zatížení. U 5násobku průměrné mzdy je za zvýšením odvodů i další příčina, a to právě solidární zvýšení daně. Hodnota odvedené daně tak v poměru k hrubé mzdě činí 19,91 %. Celkové zatížení příjmů odvody je pak 30,91 %. Pokud by byl zrušen i strop sociálního zabezpečení, tak by částky pojistného a daní byly po celý rok totožné a odvodové zatížení zaměstnance by tak bylo zatím nejvyšší od roku 2007, právě vlivem solidárního zvýšení.

⁴⁶ Viz kapitola 3.6.2 Solidární zvýšení daně

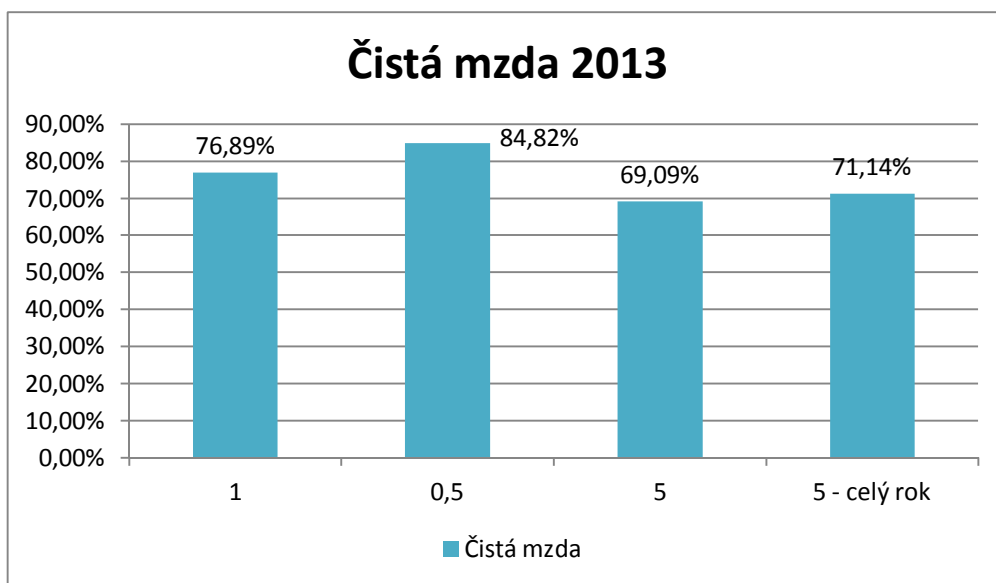
Graf č. 4.4 – Odvodové zatížení příjmů zaměstnance v roce 2013

Zdroj: Vlastní zpracování

Hodnota čisté mzdy opět proti roku 2008 mírně poklesla, právě kvůli solidárnímu zvýšení a zdravotnímu pojištění, viz graf 4.5.

Graf č 4.5 – Čistá mzda 2013

Zdroj: Vlastní zpracování

V roce 2013 je jediným pojistným, které má maximálním vyměřovacím základem, zdravotní pojištění. Sociální zabezpečení je v měsíci listopadu a prosinci neodváděno. Výpočet čisté mzdy za celý rok 2013 z 5násobku průměrné mzdy zachycuje následující tabulka č. 4.7.

Tab. č. 4.7 – Výpočet čisté mzdy z 5násobku průměrné mzdy

ROK 2013:		leden	říjen	listopad
Průměrná hrubá mzda		129 420 Kč		
Odvody	Sazba v %	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč
SZ - zaměstnanec	6,5	8 413,00 Kč	5 048,00 Kč	0,00 Kč
ZP - zaměstnanec	4,5	5 824,00 Kč	5 824,00 Kč	5 824,00 Kč
SZ - zaměstnavatel	25	32 355,00 Kč	19 413,00 Kč	0,00 Kč
ZP - zaměstnavatel	9	11 648,00 Kč	11 648,00 Kč	11 648,00 Kč
Superhrubá mzda	HM * 1,34	173 500,00 Kč	160 500,00 Kč	141 100,00 Kč
daň	15	26 025,00 Kč	24 075,00 Kč	21 165,00 Kč
sleva na poplatníka		2 070,00 Kč	2 070,00 Kč	2 070,00 Kč
solidární zvýšení daně	25 884 * 7 %	1 812,00 Kč	1 812,00 Kč	1 812,00 Kč
daň po slevě		25 767,00 Kč	23 817,00 Kč	20 907,00 Kč
Čistá mzda = HM - SZ - ZP - daň po slevě		89 416,00 Kč	94 731,00 Kč	102 689,00 Kč
Odvody zaměstnavatele:	celkem sociální pojištění	40 768,00 Kč	24 461,00 Kč	0,00 Kč
	celkem zdravotní pojištění	17 472,00 Kč	17 472,00 Kč	17 472,00 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Hodnota sociálního zabezpečení má vliv i na výši daně odváděné panem Novákem na účet daně z příjmů ze závislé činnosti. Jeho hodnota vstupuje do základu daně naposledy v říjnu, pak je hodnota superhrubé mzdy tvořena pouze hrubou mzdou a 9 % z ní jako částka pojistného, kterou zaměstnavatel stále odvádí zdravotní pojišťovně.

Hodnoty OZZ₂, které se týkají výše výdajů, které má zaměstnavatel za zaměstnance, jsou zachyceny v následující tabulce č. 4.8. Jedná se o hodnotu účtu 336 – Zúčtování s institucemi sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění.

Tab. č. 4.8 – Odvodové zatížení příjmů zaměstnance v roce 2013

2013	Násobky průměrné mzdy			
	1	0,5	5	5 - celý rok
ESD	12,11%	4,17%	19,91%	19,16%
OZZ ₁	23,11%	15,18%	30,91%	28,86%
OZZ ₂	45,00%	45,02%	45,00%	38,70%

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato hodnota poklesla proti roku celému roku, kde se odvádí 45 % na hodnotu 38,7 %. Ponechání maximálního vyměřovacího základu alespoň u sociálního pojištění je tak jistou úlevou i pro zaměstnavatele. Uspoří finanční prostředky, které pak mohou být alokovány jinam.

4.4 Zdanění mzdy v roce 2015

Výpočet zálohy na daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti bude probíhat jiným způsobem, než v roce 2013, protože by měla být od 1. 1. 2015 zrušena superhrubá mzda. Snahy některých politických stran o opětovné zavedení progresivní sazby daně zatím nebyly úspěšné, a proto sazba daně zůstane jednotná, jen se zvýší na 19 %.

Zároveň se změnou sazby daně se mění i sazba zdravotního pojištění, které vzroste na 6,5 % u zaměstnance. Kromě toho bude zrušena sleva na poplatníka pro zaměstnance, jejichž roční příjem překračuje 48násobek průměrné mzdy. Solidární zvýšení daně je platné ještě i pro rok 2015. Výpočet čisté mzdy v roce 2015 pro různé hodnoty průměrné mzdy je znázorněn v následující tabulce č. 4. 9. Hodnota průměrné mzdy pro rok 2015 zatím nebyla stanovena a tak budeme vycházet z průměrné mzdy pro rok 2014, protože se od sebe nejspíš nebudou lišit o příliš významnou částku.

Tab. č. 4.9 – Výpočet čisté mzdy v roce 2015

ROK 2015:		1	0,5	5
Průměrná hrubá mzda		25942	12971	129710
Odvody	Sazba v %	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč
SZ - zaměstnanec	6,5	1 687	844	8 432
ZP - zaměstnanec	6,5	1 687	844	8 432
Úhrn z odvodu mezd	32,5	8 418	4 193	42 153
Základ daně		25 900	12 900	129 700
daň	19	4 921	2 451	24 643
solidární zvýšení daně	25 942 * 7 %	x	x	1 816
sleva na poplatníka		2 070	2070	0
daň po slevě		2 851	381	26 459
Čistá mzda = HM - SZ - ZP - daň po slevě		19 717	10 902	86 387
Odvody zaměstnavatele celkem:		11 792	5 881	59 017

Zdroj: Vlastní zpracování

U průměrné mzdy a její poloviny není možné přesáhnout 48násobek průměrné mzdy a proto zůstala zachována sleva na poplatníka ve stejné výši, v jaké byla platná v roce 2013

a 2014. Základem daně je částka hrubé mzdy, tentokrát už ale není o nic uměle navyšována. Po odečtení slevy je zdanění u poloviny průměrné mzdy ve výši 2,49 %. Je to hodnota podobná roku 2008, protože sleva na dani opět pokryje skoro celou částku daně z příjmů a tak jediným odvodem bude sociální pojištění a zdravotní pojištění, které má pro rok 2015 hodnotu 6,5 %.

Pokud se zaměříme na vysokopříjmové obyvatelstvo, tedy 5násobek průměrné mzdy, tak je míra zdanění skoro totožná s rokem 2013, pokud by v něm neexistovalo zastropování sociálního pojištění. Hodnoty efektivní sazby daně (ESD) a odvodového zatížení jak zaměstnance (OZZ), jsou zachyceny v následující tabulce č. 4.10.

Tab. č. 4.10 – Odvodové zatížení v roce 2013

2015	1	0,5	5
ESD	10,99%	2,94%	20,40%
OZZ	24,00%	15,95%	33,40%

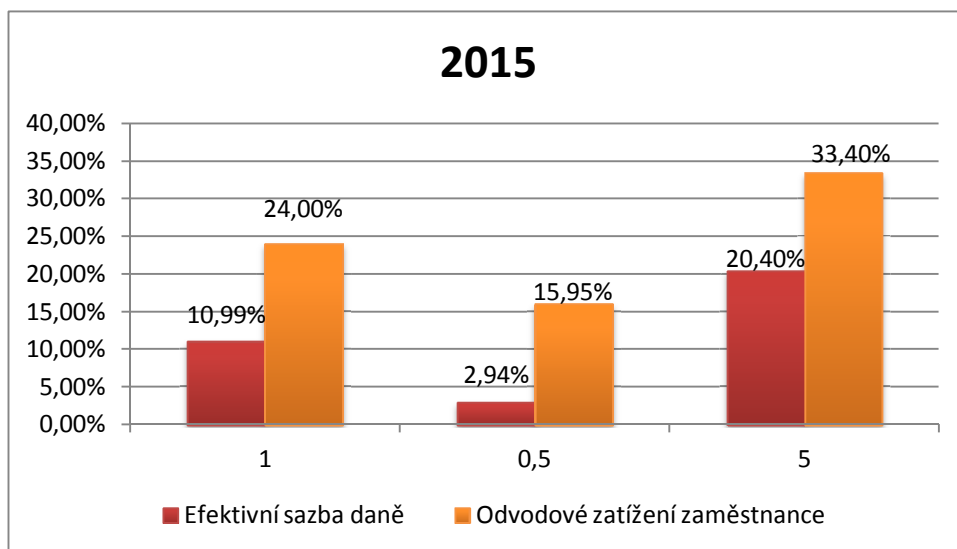
Zdroj: Vlastní zpracování

Pro rok 2015 bude strop pojistného počítán celkově na organizaci přes *úhrn z odvodu mezd*. Pokud bude v organizaci vysoký počet zaměstnanců s nízkou mzdou a malý počet zaměstnanců s příjmy vysokými, rozdělí se tyto velmi rozdílné základy pro výpočet daně z úhrnu mezd na celkový počet zaměstnanců a organizace nejspíš jako celek nedosáhne na maximální základ pro úhrn z odvodu mezd. Maximální základ je stanoven jako součin průměrného přepočteného počtu zaměstnanců a 48násobku průměrné mzdy. Tuto hodnotu budeme předpokládat stejnou jako pro rok 2014, tedy částku 25 942 Kč. Proto např. u většího výrobního závodu, kde bude roční přepočtený počet zaměstnanců např. 50 lidí, je maximální vyměřovací základ odvodu pro organizaci ve výši 62 260 800 Kč. Při úrovni mezd v ČR, kde na průměrnou mzdu dosáhne jen třetina obyvatelstva, není příliš pravděpodobné, že by se podnikům s touto strukturou mezd a zaměstnanců dařilo dosahovat maximálního základu pro úhrn z odvodu mezd. Náš modelový zaměstnanec pan Novák je zaměstnán právě u takového závodu, a proto nebude mít v roce 2015 žádnou úlevu od odvodu pojistného a zdravotního pojištění.

Z grafu 4.6 je na první pohled patrné, že v roce 2015 se opravdu navýší odvodové zatížení vysokopříjmového obyvatelstva. Mezi polovinou průměrné mzdy a 5násobkem průměrné mzdy je velmi výrazný rozdíl v hodnotách. Je to zapříčiněno hlavně tím, že u vyšší mzdy stále platí solidární zvýšení daně, které je v tomto případě ve výši 1 816 Kč. Druhým

důvodem je, že daň dosahuje tak vysokých hodnot je i fakt, že pan Novák pro výši své mzdy nemá již možnost uplatnit si slevu na dani na poplatníka. S nárůstem souvisí i mírné zvýšení sazby zdravotního pojištění.

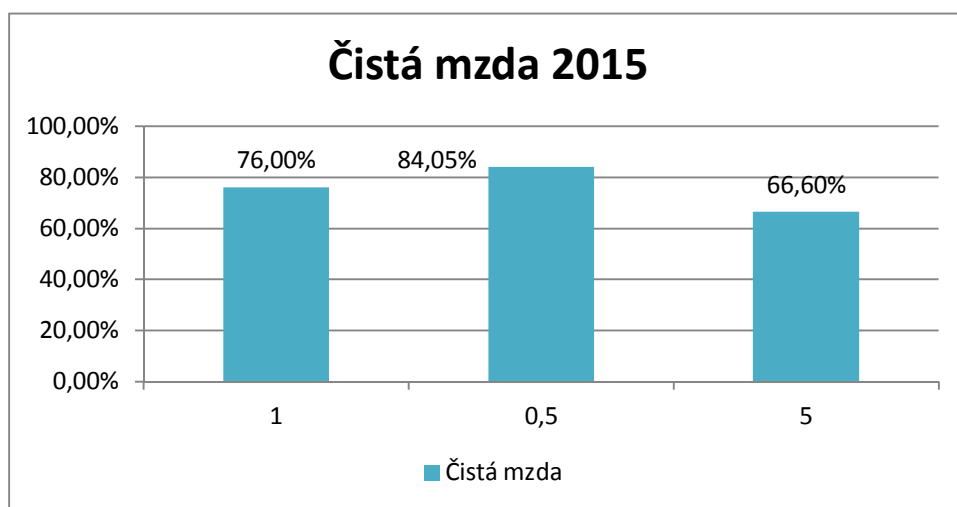
Graf č. 4.6 – Odvodové zatížení příjmů zaměstnance v roce 2015

Zdroj: Vlastní zpracování

Pokud se zaměříme i na velikost čistého příjmu pana Nováka v roce 2015, tak u 5násobku průměrné mzdy je tato hodnota nejnižší ve všech sledovaných letech, jak ukazuje graf č. 4.7.

Graf č. 4.7 – Čistá mzda v roce 2015

Zdroj: Vlastní zpracování

4.5 Celoroční příjmy

V různých letech a odlišných systémech výpočtu odvodů z pracovně-právního vztahu pana Nováka vyšly rozdílné částky, jak je patrné z tabulky č. 4.11, která zachycuje celkové hodnoty odvodů na sociálním zabezpečení, zdravotním pojištění a na dani za celý rok.

Tab. č. 4.11 – Celoroční příjmy

Rok	Druh	Výše hrubé mzdy za celý rok	SZ - Zaměstnanec	SZ - Zaměstnavatel	Celkem	ZP - Zaměstnanec	ZP - Zaměstnavatel	Celkem	Odvody celkem	Daň po slevě	Čistá mzda
2007	1	241 668	19 344	62 844	82 188	10 884	21 756	32 640	114828	24 672	186 768
	0,5	120 834	9 672	31 428	41 100	5 448	10 884	16 332	57 432	5 616	100 104
	6,5	1208 340	96 672	314172	410 844	54 384	108756	163140	573984	286716	770 568
2008	1	258 720	20 700	67 272	87 972	11 652	23 292	34 944	122916	27 720	198 648
	0,5	129 360	10 356	33 636	43 992	5 832	11 652	17 484	61 476	1 440	111 732
	6,5	1293 600	65 543	213013	278 556	36 868	73 736	110604	389160	212295	978 894
2013	1	310 608	20 196	77 652	97 848	13 980	27 960	41 940	139788	37 620	238 812
	0,5	155 304	10 104	38 832	48 936	6 996	13 980	20 976	69 912	6 480	131 724
	6,5	1553 040	63 939	245898	309 837	69 888	139776	209664	519501	287814	1131399
2015	1	311 304	20 244	50 508	70 752	20 244	50 508	70 752	141504	34 212	236 604
	0,5	155 652	10 128	25 158	35 286	10 128	25 158	35 286	70 572	4 572	130 824
	6,5	1556 520	101184	252918	354 102	101184	252918	354102	708204	317507	1036 645

Zdroj: Vlastní zpracování

Přehlednější zachycení celkové sumarizace odvodů sociálního zabezpečení, zdravotního pojištění, odvedené daně a čistých příjmů za celý rok v poměru k hrubé mzdě, je v následující tabulce č. 4.12. V tabulce jsou tučně zvýrazněny hodnoty, které jsou v jednotlivých kategoriích nejvyšší. Takže např. pro hodnotu průměrné mzdy (1) je nejvyšší efektivní sazba daně v roce 2013 a to ve výši 12,11 %. Nejvyšší zdanění pro polovinu průměrné mzdy (0,5) je v roce 2007, kdy tato hodnota činí 4,65 %. A nejvyšší efektivní sazba daně 23,37 % je rovněž v roce 2007 pro 5násobek průměrné mzdy.

Nejvyšší čisté mzdy (77,28 %) bylo v kategorii průměrná mzda dosaženo v roce 2007 a bylo to důsledkem nízké sazby daně, která byla v prvním pásmu 12 %. Nejnížší čistá mzda naopak pro průměrnou mzdu byla v roce 2015. Je to důsledkem vyšší sazby daně a stejně tak i zvýšení zdravotního pojištění u zaměstnance.

Tab. č. 4.12 – Sumarizace odvodového zatížení 2007 - 2015

Rok	Průměrná mzda	ESD	OZZ ₁	Čistá mzda
2007	1	10,21%	22,72%	77,28%
	0,5	4,65%	17,16%	82,84%
	5	23,73%	36,23%	63,77%
2008	1	10,71%	23,22%	76,78%
	0,5	1,11%	13,63%	86,37%
	5 - celý rok	17,29%	27,29%	72,71%
2013	1	12,11%	23,11%	76,89%
	0,5	4,17%	15,18%	84,82%
	5 - celý rok	19,16%	28,86%	71,14%
2015	1	10,99%	24,00%	76,00%
	0,5	2,94%	15,95%	84,05%
	5	20,40%	33,40%	66,60%

Zdroj: Vlastní zpracování

Hodnoty, které jsou v tabulce napsány kurzívou, představují nejnižší hodnotu ve své kategorii. Nejnižší efektivní sazba daně a zároveň i odvodové zatížení zaměstnance je nejnižší u kategorie průměrné mzdy v roce 2007. A protože je toto zdanění nejnižší, je v tomto roce i procentuálně nejvyšší čistá mzda, která dosahuje hodnoty 77,28 % hrubého příjmu. Nejvyšší příjem a nejnižší zdanění je v tomto roce z důvodů nízké daně proti ostatním rokům. Celkem na dani bylo odvedeno 10,21 % hrubého příjmu. Nejblíže je tomu hodnota v roce 2008, kdy efektivní sazba daně činila 10,71 %.

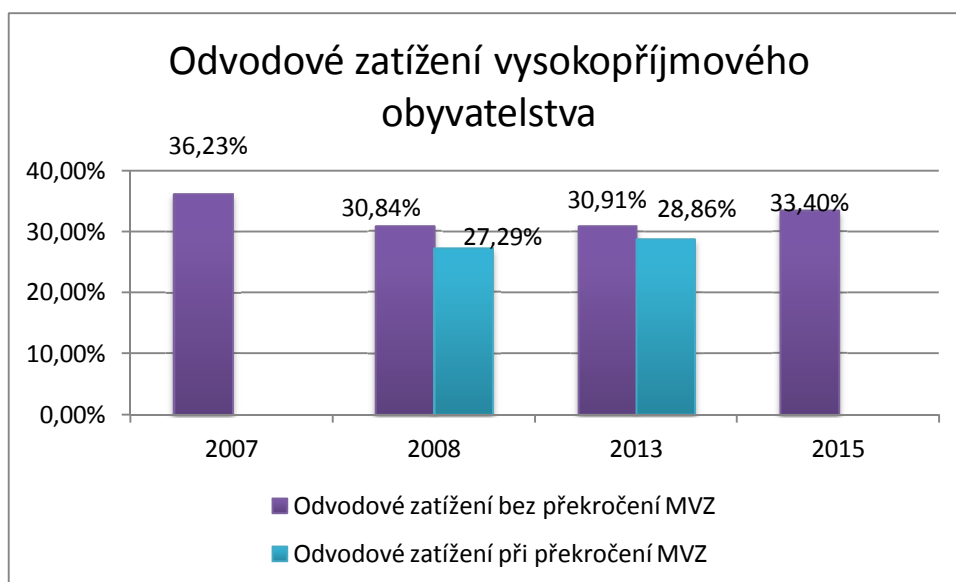
Celkově rok 2008 byl pro zaměstnance, co se týče daňového zatížení nejvýhodnějším. Pro kategorii poloviny průměrné mzdy i jejího 5násobku bylo zatížení v roce 2008 nejnižším. V porovnání s rokem 2007 bylo tedy zavedení superhrubé mzdy pro zaměstnance výhodné. V roce 2008 jsou i nejvyšší mzdy v kategorii poloviny průměrné mzdy, stejně tak pro 5násobek průměrné mzdy je čistá mzda nejvyšší hodnotou ve srovnání s ostatními roky. Toto vše je způsobeno tím, že vzrostla sleva na dani na poplatníka z 600 na 2 070 Kč měsíčně. Takže navýšení sazby daně na 15 % bylo kompenzováno právě vyšší slevou na dani. Navíc vyšší příjmy již nepodléhají vyššímu zdanění z částek přesahující určitou hodnotu, výše příjmu podléhá pouze 15 % sazbě daně. Vliv na tento fakt má i skutečnost, že byly zavedeny maximální vyměřovací základy pojistného, které snižovaly odvodovou zátěž zaměstnanců i zaměstnavatelů.

Rok 2013 je z hlediska odvodového zatížení pana Nováka někde mezi roky 2007, kde bylo zdanění nejvyšší, a rokem 2008, kde je zdanění nejnižší. Takže i přes zrušení maximálního vyměřovacího základu u zdravotního pojistného a zavedení solidárního zvýšení daně, je čistá mzda v tomto roce procentuálně vyšší než mzda v roce 2007, kdy bylo progresivní zdanění příjmů.

Rok 2015 má v komparaci s ostatními roky nejvyšší odvodové zatížení zaměstnance, rovných 24 % u hodnoty průměrné mzdy. Způsobeno je to tím, že se zvýšily sazby jak zdravotního pojištění, tak daňová sazba. V důsledku toho je v tomto roce i nejnižší čistá mzda pro hodnotu průměrné mzdy.

V grafu 4.8 je vyobrazeno celkové zatížení obyvatelstva s vysokými příjmy ve všech letech pro lepší porovnání.

Graf č. 4. 8 – Odvodové zatížení vysokopříjmového obyvatelstva

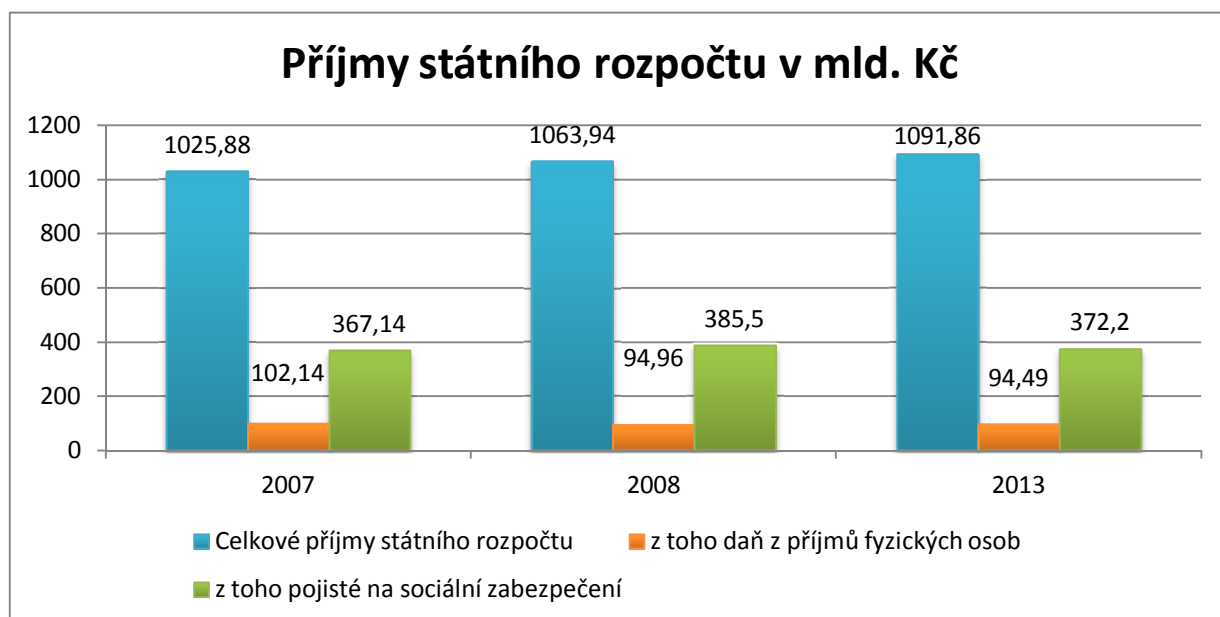

Zdroj: Vlastní zpracování

Nejvyššímu celkovému odvodovému zatížení tak podléhaly příjmy ze závislé činnosti v roce 2007, nejnižšímu pak při existenci maximálních vyměřovacích základů v roce 2008. Pokud by neexistovaly vyměřovací maximální základy pojistného, tak by i přesto byl rok 2008, co se týče celkové odvodové zátěže zaměstnance nejvýhodnější.

Pokud bychom se zaměřili na celkové příjmy, které v daných letech obdržel státní rozpočet, tak z grafu 4.9 vyplývá, že nejvyšší hodnota byla vybrána na sociálním zabezpečení v roce 2008. Na daních z příjmů fyzických osob zase bylo vybráno nejvíce v roce 2007.

Graf č. 4.9 – Příjmy státního rozpočtu v letech 2007, 2008 a 2013

Zdroj: web Ministerstva financí, vlastní zpracování

4.6 Vlastní návrh progresivní sazby daně

Pokud bychom si měli vybrat ze zmíněných způsobů zdanění ten nejvýhodnější pro nízkopříjmové i vysokopříjmové zaměstnance, byl by to právě rok 2008 a zavedení superhrubé mzdy. Ta ale bude od roku 2015 zrušena a nahradí ji jednotná sazba daně 19 %. Proto při návrhu nového způsobu výpočtu daně pro rok 2015 od superhrubé mzdy upustíme a zaměříme se na rok 2007 a progresivní sazbu daně. Zároveň je to i způsob výpočtu daně, který se snaží některé politické strany znovu prosadit.

Při zavedení hranic jednotlivých daňových pásem u progresivní sazby daně budeme vycházet z průměrné mzdy roku 2014, která činí 25 942 Kč. V tabulce č. 4.13 jsou zachyceny jednotlivá pásma progresivní sazby daně v měsíční hodnotě. V tabulce č. 4.14 pak v ročních hodnotách.

Tab. č. 4.13 – Měsíční sazby daně z příjmů fyzických osob dle vlastního návrhu

Základ daně		Daň	Ze základu přesahující
od Kč	do Kč		
0	12 950	15%	-
12 950	38 850	1 943 + 20 %	12950
38 850	77 700	5 180 + 25 %	38850
77 700	a více	9 713 + 30 %	77 700

Zdroj: Vlastní zpracování

Tab. č. 4.14 – Roční sazby daně z příjmů fyzických osob dle vlastního návrhu

Základ daně		Daň	Ze základu přesahující
od Kč	do Kč		
0	155 400	15 %	-
155 400	466 200	1 943 + 20 %	155 400
466 200	932 400	5 180 + 25 %	466 200
932 400	a více	9 713 + 30 %	932 400

Zdroj: Vlastní zpracování

Průměrná mzda 25 942 Kč je zaokrouhlena na celé stokoruny směrem dolů a vydělena dvěma, což tvoří první hranici pásma pro 15% sazbu daně. Druhé pásmo je tvořeno polovinou průměrné mzdy a druhou krajní hranicí je trojnásobek této mzdy. Třetí pásmo začíná trojnásobkem poloviny průměrné mzdy a končí 6násobkem poloviny průměrné mzdy, tedy částkou 77 700 Kč.

Tab. č. 4.15 – Výpočet měsíční čisté mzdy dle vlastního návrhu

ROK 2015:		1	0,5	5
Průměrná hrubá mzda		25 942	12 971	129 710
Odvody	Sazba v %	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč
SZ - zaměstnanec	6,5	1 687	844	8 432
ZP - zaměstnanec	4,5	1 168	584	5 837
daňový základ		23 100	11 600	115 500
daň: 1. pásmo	15	1 943	1 740	1 943
2. pásmo	20	2 030	x	5 180
3. pásmo	25	x	x	9 713
4. pásmo	30	x	x	11 340
Daň celkem		3 973	1 740	28 176
sleva na poplatníka		2 070	2 070	2 070
daň po slevě		1 903	0	26 106
SZ - zaměstnavatel	26	6 745	3 373	33 725
ZP - zaměstnavatel	9	2 335	1 168	11 674
Čistá mzda = HM - SZ - ZP - daň po slevě		20 752	11 543	89 336
Odvody zaměstnavatele:	celkem sociální pojištění	8 432	4 217	42 157
	celkem zdravotní pojištění	3 503	1 752	17 511

Zdroj: Vlastní zpracování

Při výpočtu čisté mzdy budeme uvažovat o zrušení solidárního zvýšení daně, protože už nebude potřeba, zavedením progresivní sazby daně budou vyšší příjmy zdaněny i tak. Rovněž

bude obnoven maximální vyměřovací základ zdravotního pojištění na úrovni 48násobku průměrné mzdy, který platí pro sociální zabezpečení. Výpočet čisté mzdy dle tohoto návrhu zachycuje tabulka č. 4.15.

Pro lepší možnost srovnání velikosti odvodů je ze stejné hodnoty průměrné mzdy vypočítána čistá mzda a veškeré odvody podle platných zákonů roku 2014, viz tabulka č. 4.16.

Tab. č. 4.16 – Výpočet čisté mzdy podle zákonů roku 2014

ROK 2014:		1	0,5	5
Průměrná hrubá mzda		25 942	12 971	129 710
Odvody	Sazba v %	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč
SZ - zaměstnanec	6,5	1 687,00 Kč	844,00 Kč	8 432,00 Kč
ZP - zaměstnanec	4,5	1 168,00 Kč	584,00 Kč	5 837,00 Kč
SZ - zaměstnavatel	25	6 486,00 Kč	3 243,00 Kč	32 428,00 Kč
ZP - zaměstnavatel	9	2 335,00 Kč	1 168,00 Kč	11 674,00 Kč
Superhrubá mzda	HM * 1,34	34 800,00 Kč	17 400,00 Kč	173 900,00 Kč
daň	15	5 220,00 Kč	2 610,00 Kč	26 085,00 Kč
sleva na poplatníka		2 070,00 Kč	2 070,00 Kč	2 070,00 Kč
solidární zvýšení daně	25 942 * 7 %	x	x	1 816,00 Kč
daň po slevě		3 150,00 Kč	540,00 Kč	25 831,00 Kč
Čistá mzda = HM - SZ - ZP - daň po slevě		19 937,00 Kč	11 003,00 Kč	89 610,00 Kč
Odvody zaměstnavatele:	celkem sociální pojištění	8 173,00 Kč	4 087,00 Kč	40 860,00 Kč
	celkem zdravotní pojištění	3 503,00 Kč	1 752,00 Kč	17 511,00 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

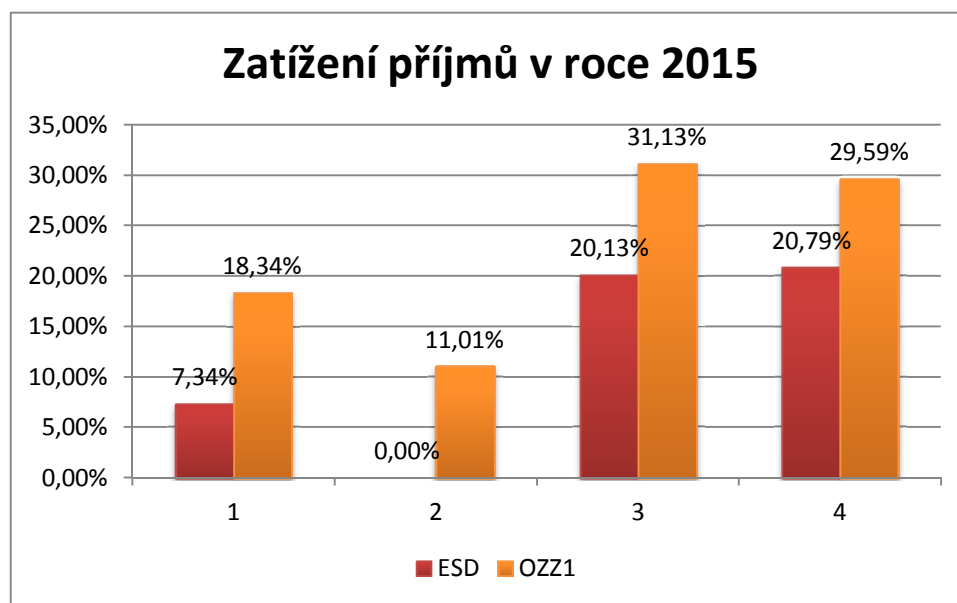
Hodnota průměrné mzdy ve vlastním návrhu vstupuje do dvou pásem progresivní sazby daně. Hodnota efektivní sazby daně je 7,34 %, což je hodnota nejnižší v porovnání s analyzovanými roky, jak vyplývá z grafu č. 4.16. V tabulce 4.17 jsou uvedeny hodnoty odvodového zatížení v roce 2014 a pro srovnání je hodnota u průměrné mzdy rovna 12,14 %. Takže současný poměr odvedené daně ku hrubé mzdě je o 4,8 % vyšší než by bylo zdanění dle vlastního návrhu. Pro obyvatelstvo s příjmy do výše průměrné mzdy je tedy tato progresivní sazba daně vlastního návrhu výhodnější, než současný daňový systém.

Tab. č. 4.17 – Odvodové zatížení příjmů zaměstnance v roce 2014

2014	Násobek průměrné mzdy			
	1	0,5	5	5 - celý rok
ESD	12,14%	4,16%	19,91%	19,16%
OZZ	23,15%	15,17%	30,92%	28,86%

Zdroj: Vlastní zpracování

Co se týče 5násobku průměrné mzdy, tak se svou hodnotou na úrovni 29,59 % v průměru za celý rok je tato hodnota srovnatelná s rokem 2014, ale není vyšší, než odvodové zatížení v roce 2007. V grafu č. 4.10 jsou zachyceny všechny hodnoty odvodového zatížení příjmů zaměstnance, které vychází z vlastního návrhu progresivních sazeb daně.

Graf č. 4.10 – Odvodové zatížení příjmů zaměstnance dle vlastního návrhu

Zdroj: Vlastní zpracování

Při analýze výše zatížení u 5násobku průměrné mzdy jsou hodnoty srovnatelné s rokem 2014. Vlivem poklesu daňové sazby u průměrné mzdy by mohlo dojít k větší motivaci obyvatelstva k závislé činnosti. Sazba daně je až do výše základu daně 12 950 Kč ponechána na úrovni 15 %, jako v letech 2008 – 2014, proto by pro nízkopříjmové obyvatelstvo zavedení progresivní sazby daně nemělo být demotivující. Se zvyšující se daňovou zátěží se více obyvatel stává raději zaměstnanými „načerno“, aby jejich příjmy byly vypláceny v čisté výši a nemuseli tak platit ani daně, ani pojistné. Fenoménem posledních let je tzv. Švarc systém,

kdy si zaměstnanci nechají vystavit živnostenský list a nechají se s ním zaměstnat. Jejich druh činnosti je klasifikován jako závislá činnost, ale přesto takto zdaňování nejsou. Pro zaměstnavatele tak tento druh zaměstnání představuje poměrně vysokou úsporu na nákladech, jak již bylo vyčísleno v předchozích letech. Např. v roce 2008 by tak uspořil zaměstnavatel celých 47,5 % nákladů na sociálním pojištění.

Následující tabulka č. 4.18 je přehledem čisté mzdy u 5násobku průměrné mzdy pro vlastní návrh.

Tab. č. 4.18 – Výpočet čisté mzdy pro 5násobek průměrné mzdy dle vlastního návrhu

ROK 2015:		leden	říjen	listopad
Průměrná hrubá mzda		129 710		
Odvody	Sazba v %	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč
SZ - zaměstnanec	6,5	8 432,00 Kč	5 059,00 Kč	0,00 Kč
ZP - zaměstnanec	4,5	5 837,00 Kč	3 503,00 Kč	0,00 Kč
daňový základ		115 500,00 Kč	121 200,00 Kč	129 800,00 Kč
daň: 1. pásmo	15	1 943,00 Kč	1 942,50 Kč	1 942,50 Kč
2. pásmo	20	5 180,00 Kč	5 180,00 Kč	5 180,00 Kč
3. pásmo	25	9 712,50 Kč	9 712,50 Kč	9 712,50 Kč
4. pásmo	30	11 340,00 Kč	13 050,00 Kč	15 630,00 Kč
Daň celkem		28 175,50 Kč	29 885,00 Kč	32 465,00 Kč
sleva na poplatníka		2 070,00 Kč	2 070,00 Kč	2 070,00 Kč
daň po slevě		26 105,50 Kč	27 815,00 Kč	30 395,00 Kč
SZ - zaměstnavatel	26	33 725,00 Kč	20 235,00 Kč	0,00 Kč
ZP - zaměstnavatel	9	11 674,00 Kč	7 005,00 Kč	0,00 Kč
Čistá mzda = HM - SZ - ZP - daň po slevě		89 335,50 Kč	93 333,00 Kč	99 315,00 Kč
Odvody zaměstnavatele:	celkem sociální pojištění	42 157,00 Kč	25 294,00 Kč	0,00 Kč
	celkem zdravotní pojištění	17 511,00 Kč	10 508,00 Kč	0,00 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce č. 4.19 je pak vypočítána pro srovnání hodnota čisté mzdy za celý rok u 5násobku průměrné mzdy.

Kdyby u vlastního návrhu progresivní sazby daně nebyly zavedeny maximální vyměřovací základy pojistné, tak by odvodové zatížení zaměstnance činilo po celý rok 31,13 %. Toto je hodnota, která je vyšší než zatížení v roce 2008, 2013 i ve srovnání s rokem 2014. Ale protože pro tento rok bylo obnoven maximální vyměřovací základ u zdravotního pojistného na úrovni 48násobku průměrné mzdy, tak při překročení jeho hranice společně

se sociálním zabezpečením v měsíci říjnu, je v listopadu a prosinci pojistné nulové a odvodová zátěž nižší.

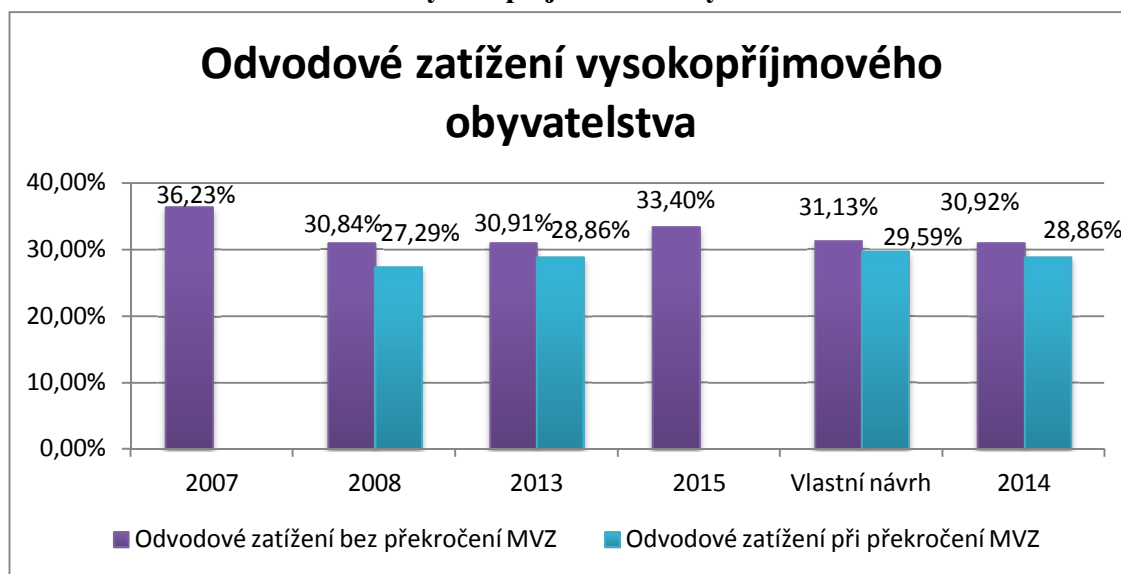
Tab. č. 4.19 – Výpočet čisté mzdy v roce 2014 pro 5násobek průměrné mzdy

ROK 2014:		leden	říjen	Listopad
Průměrná hrubá mzda		129 710 Kč		
Odvody	Sazba v %	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč	Výše odvodu v Kč
SZ - zaměstnanec	6,5	8 432,00 Kč	5 059,00 Kč	0,00 Kč
ZP - zaměstnanec	4,5	5 837,00 Kč	5 837,00 Kč	5 837,00 Kč
SZ - zaměstnavatel	25	32 428,00 Kč	19 457,00 Kč	0,00 Kč
ZP - zaměstnavatel	9	11 674,00 Kč	11 674,00 Kč	11 674,00 Kč
Superhrubá mzda	HM * 1,34	173 900,00 Kč	160 900,00 Kč	141 400,00 Kč
daň	15	26 085,00 Kč	24 135,00 Kč	21 210,00 Kč
sleva na poplatníka		2 070,00 Kč	2 070,00 Kč	2 070,00 Kč
solidární zvýšení daně	25 942 * 7 %	1 816,00 Kč	1 816,00 Kč	1 816,00 Kč
daň po slevě		25 831,00 Kč	23 881,00 Kč	20 956,00 Kč
Čistá mzda = HM - SZ - ZP - daň po slevě		89 610,00 Kč	94 933,00 Kč	102 917,00 Kč
Odvody zaměstnavatele:	celkem sociální pojištění	40 860,00 Kč	24 516,00 Kč	0,00 Kč
	celkem zdravotní pojištění	17 511,00 Kč	17 511,00 Kč	17 511,00 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

V roce 2014 solidární zvýšení daně stále platí a je zrušen strop u zdravotního pojistného. I přesto ale vychází čistá mzda vyšší u roku 2014 a i celkové odvodové zatížení zaměstnance je o 0,73 % v průměru za celý rok nižší.

Graf č. 4.11 – Odvodové zatížení vysokopříjmového obyvatelstva

Zdroj: Vlastní zpracování

Při pohledu na graf č. 4.11, který je grafem 4.8 jen znovu rozšířen o velikost zdanění vlastního návrhu a výše odvodové zátěže pro rok 2014. Z grafu vyplývá, že vlastní návrh progresivní sazby daně bude pro obyvatelstvo s vyššími příjmy znamenat jen nepatrné zvýšení daňové zátěže v porovnání s rokem 2014, i ostatními lety.

Pokud se tedy zaměříme na hodnotu odvodů i z pohledu státu, tak by pro něj zavedení progresivního zdanění dle vlastního návrhu bylo výhodným. U obyvatelstva s nižšími příjmy sice procento odvodů z hrubé mzdy mírně poklesne, ale právě tento pokles může být motivující pro zaměstnance, aby opustili pracovní úřady a snažili se zapojit do pracovního procesu. Tím stát nejen získá vyšší příjmy na daních, ale bude mít i nižší výdaje s vyplácením dávek v nezaměstnanosti.

Obyvatelstvu s vyššími příjmy procento skutečného zdanění sice mírně vzroste proti současnosti, ale není to nárůst nijak rapidní a významný, aby se museli zaměstnanci uchýlovat k utajování příjmů, aby unikli zdanění. Navíc při možnosti ponechání maximálních vyměřovacích základů u pojistného mají možnost jisté úlevy z celkových odvodů, což je výhodné i pro samotné zaměstnavatele.

5 Závěr

Zdanění práce je v České republice vysoké vlivem vysokým odvodům na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění, jak bylo uvedeno v kapitole 2.4.

Za rok 2013 bylo průměrné zatížení příjmů kolem 25 %. Kolísalo to vlivem stropů sociálního pojištění, protože s jeho dosažením se snížil základ daně a tím i daň samotná.

Cílem práce bylo analyzovat vývoj zdanění a odvodů ze sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění v letech, kdy se způsob výpočtů významně změnil. Na modelovém zaměstnanci, panu Novákovi, byly demonstrovány jednotlivé daňové systémy a výpočty pojistného ze mzdy. V porovnání všech čtyř sledovaných zdaňovacích období byl právě rok 2008 pro pana Nováka tím nejoptimálnější. Zavedením superhrubé mzdy sice vzrostlo procento skutečného zdanění příjmů oproti zákonem stanovené sazbě, ale další novinka pro rok 2008, tedy maximální vyměřovací základy u sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění, snížily celkovou daňovou a odvodovou zátěž. V průměru tak bylo odvodové zatížení zaměstnance s příjmy na úrovni 5násobku průměrné mzdy 27,29 %. Tato hodnota je nejnižší ze všech sledovaných období.

Pro zaměstnance bylo naopak nejméně výhodnou variantou porovnáním ročních čistých příjmů progresivní zdanění z roku 2007. Kdyby byly hranice nastaveny jako v roce 2007, stále by na tom byl pan Novák s čistými příjmy relativně hůř, než při superhrubé mzdě v letech 2008 a 2013.

Pokud by ale byla progresivní sazba daně nastavena na úrovni poloviny průměrné mzdy a jejího 3 a 6násobku, jako je tomu ve vlastním návrhu práce, tak by na tom byl pan Novák s čistým příjmem lépe proti současnému roku 2014. Tato progresivní sazba je doprovázena zavedením maximálních vyměřovacích základů pro jedince, aby byla možná u vysokopříjmových obyvatel jistá míra daňové optimalizace a snížení daňového břemene.

Pokud bychom se zaměřili na to, která z variant je optimální pro zaměstnavatele, budou zájmy společné se zaměstnancem. Zaměstnavatel se snaží mít co nejnižší náklady a ty pro něj představuje hrubá mzda a pojistné zaměstnance, které za něj musí ze zákona odvádět. V rámci úspor se stává čím dál častější způsob zaměstnávání osoby s vlastním živnostenským listem, i když charakter vykonávané práce je závislá činnost. Zaměstnavatel tak ušetří celkem významné náklady právě na pojistném, protože osoba pro něj pracující s vlastním živnostenským povolením pro něj není zaměstnancem a tato osoba si platí pojistné sama. A pokud se zaměříme na výsledky tabulky č. 4.11, kde je znázorněna sumarizace odvodů a příjmů za sledovaná období, tak je vidět, že částky pojistného odváděného zaměstnavatelem

by byly v roce 2015 nejvyšší a to na úrovni 708 204 Kč ročně, když uvážíme, že hrubá mzda za rok činila 1,56 mil. Kč. Kdyby byl pan Novák zaměstnán na živnostenský list, jeho zaměstnavatel by tyto náklady ušetřil a mohl je případně investovat jinde, např. vytvořením dalšího pracovního místa. Toto je nejčastější důvod krytí závislé činnosti prací samostatně výdělečně činnou, tzv. švarcsystém.

Aby k takovému zaměstnávání nedocházelo, měl by stát snížit odvody pojistného tak, aby pro zaměstnavatele nebyly nastaveny v tak vysoké výši, ale přesto stále byly příjmem státního rozpočtu, který je významným. Zavedení maximálních vyměřovacích základů představuje výhodnou optimalizaci a možnost snížení odvodů u zaměstnanců s vysokými příjmy.

Cílem státu, jako jakéhokoliv jiného podniku, je maximalizace zisku. Stát hospodaří se schodkem veřejných financí, který v meziročním srovnání s rokem 2012 za období od ledna do září poklesl o 33 mld. Kč. O jeho snížení se snaží každá vláda a volí k tomu různé způsoby – zvýšení příjmů či snížení výdajů. Inkaso daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti při meziročním růstu o 3,8 % dosáhlo 61,2 mld. Kč. Důvodem očekávaného růstu inkasa je zejména zrušení slevy pro pracující důchodce a zavedení tzv. solidární přírážky ve výši 7 % z příjmů převyšujících 4násobek průměrné mzdy. Sociální zabezpečení je pro stát velmi významným zdrojem příjmů (jak ukazuje graf č. 1.1). Z údajů ministerstva financí vyplývá, že v období leden-září 2013 bylo vybráno na sociálním zabezpečení 276,32 mld. Kč. Při meziročním srovnání s rokem 2012 došlo k poklesu 0,4 % z důvodu zavedení 2. pilíře důchodového spoření platného od 1.1.2013. Je ovšem nutné najít optimální výši odvodů sociálního zabezpečení i zdanění příjmů, protože jak vyjadřuje Lafferova křivka od určité úrovně zdanění, příjem z výběru daní klesá. Pro stát nejvýhodnější systém výpočtu daně je automaticky tím „nejhorším“ pro firmy a zaměstnance.

Závěrem práce tedy je, že pokud by stát nastavil úroveň progresivní sazby daně, jako je v návrhu této práce, mohl by tím podpořit ekonomickou část obyvatelstva k zapojení se do pracovního procesu, protože úroveň zdanění by se snížila proti způsobu výpočtu daně, který je již od roku 2011 schválen pro rok 2015. Pokud by snížení daňového zatížení nízkopříjmového obyvatelstva bylo pro tuto část občanů motivující, stát by tím získal nejen vyšší příjmy do státního rozpočtu z jejich mezd, ale zároveň by ušetřil i na vyplácených dávkách sociální podpory a podpor v nezaměstnanosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborná literatura:

ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ : s komentářem a příklady 2013*. 5. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, c2013, 175 s. Práce, mzdy, pojištění (ANAG). ISBN 978-80-7263-765-2.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Abeceda mzdové účetní 2013*. 23. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, sv. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978- 80-7263-800-0.

PELECH, Petr. *Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti v roce 2013*. 424 s. Olomouc: ANAG, 2013, sv. ANAG. ISBN 978-80-7263-798-0.

ŠEBESTÍKOVÁ, Viola. *Daňová a sociální optimalizace ve vztahu k nezaměstnanosti v České republice*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2012, 180 s. ISBN 978-802-4829-388.

ŠIROKÝ, Jan. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění: úvod do problematiky*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. Vzdělávání a certifikace účetních. ISBN 978-807-3573-812.

VYBÍHAL, Václav. *Mzdové účetnictví 2013: praktický průvodce : [zásadní změny v předpisech k ...]*. Praha: Grada, 1998-, sv. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-4627-2.

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: s komentářem a příklady : k 1.1. 2013*. 5. aktualiz. vyd. Olomouc: Anag, 2013, 157 s. ISBN 978-80-7263-757-7

Periodikum:

Práce-Mzdy-Odvody: bez chyb, pokut a penále. Český Těšín: Poradce s. r. o., 2013, 2-3. ISSN 1801-9935.

Internetové zdroje:

BUSINESS CENTER.CZ. *Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů: Část šestá - Odvod z úhrnu mezd* [online]. 2012 [cit. 25.2.2014]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/dprij/cast6.aspx>

HORÁČEK, Filip. *PŘEHLEDNĚ: změny, které přinese daňová reforma*. [online]. 2011 [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/prehledne-zmeny-kttere-prinese-danova-reforma-fny-/ekonomika.aspx?c=A110920_184428_ekonomika_fih

KUČEROVÁ, Dagmar. *Změny zákona o nemocenském a důchodovém pojištění v roce 2014*. [online]. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/zmeny-zakona-o-nemocenskem-a-duchodovem-pojisteni/>

KROPÍK, Lukáš. Odvody na pojistné v Česku jsou jedny z nejvyšších na světě. [online]. 24.2.2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://cfoworld.cz/financni-sluzby/odvody-na-pojistne-v-cesku-jsou-jedny-z-nejvyssich-na-svete-2901>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Nemocenské pojištění* [online]. 2014. vyd. 2014 [cit. 15.2.2014]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7>

MINČIČ, Ladislav. Komentář Ladislava Minčíče k tzv. solidární přírážce. [online]. 2013 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2013/komentar-ladislava-mincice-k-tzv-solidar-15113>

MORÁVEK, Daniel. PODNIKATEL.CZ. *Firmy na dani z úhrnu mezd prodělají, prakticky totiž skončí stropy pojistného* [online]. 2011 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/firmy-na-dani-z-uhru-mezd-prodelaji/>

PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY: 458/2011 Sb. o změně zákonů související se zřízením jednoho inkasního místa a dalších změnách daňových a pojistných zákonů. [online]. 2014 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=76086&recShow=0&nr=458~2F2011&rpp=15#parCnt>

Právní předpisy:

Zákon č. 458/2011 Sb., o změně zákonů související se zřízením jednoho inkasního místa a dalších změnách daňových a pojistných zákonů

Zákon č. 586/1992 Sb., zákon o daních z příjmů

Zákon č. 589/1992 Sb., zákon o sociálním pojištění

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Zákon č. 500/2012 Sb., o změně daňových, pojistných a dalších zákonů v souvislosti se snižováním schodků veřejných rozpočtů

SEZNAM ZKRATEK

č.	číslo
ČPZP	Česká průmyslová zdravotní pojišťovna
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
ČR	Česká republika
FO	fyzická osoba
IČO	identifikační číslo organizace
kap.	kapitola
Kč	koruna česká
MVZ	maximální vyměřovací základ
OECD	Organisation for economic co-operation and development
ObčZ.	Občanský zákoník
ObchZ.	Obchodní zákoník
Obr.	Obrázek
odst.	Odstavec
ODÚDP	Osoba dobrovolně účastná na důchodovém pojištění
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
PO	právnícká osoba
SP	sociální pojištění
SZ	sociální zabezpečení
t	daňová sazba
TR	daňový výnos
(V)ZP	(veřejné) zdravotní pojištění
ZDP	zákon o daních z příjmů
ZPSZ	zákon o pojistném na sociální zabezpečení
ZP MV	Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra
ZVZP	zákon o veřejném zdravotním pojištění

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;

- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst.3);

- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;

- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 23. 4. 2014

.....
Bc. Lucie Ondráková

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Výplatní páska pana Nováka za leden 2007

Příloha č. 2 – Výplatní páska pana Nováka za leden 2008

Příloha č. 3 – Výplatní páska pana Nováka za leden 2013

Příloha č. 4 – Schéma výpočtu čisté mzdy a schéma zdanění příjmů fyzických osob v ČR